

Socialhögskolan

Magisterkurs i socialt arbete –SOA 205 G

Vårterminen 2006

FRÅN DRÖM TILL VERKLIGHET

En kvalitativ studie av några socialsekreterares verkligheter och drömmar

Författare: Anneli Edin

Handledare: Matts Mosesson

Abstract

The main purpose of this paper is to describe and analyse how social worker on a specific Social Service Agency describe their experiences. My focus has been to concentrate on social worker, whose task is related to young people.

The paper is presented from three different themes; work assignments, professional roles and projects in life. The central questions are; Which are the socialworker's main tasks? How does the social worker see himself in his professional role? Have their expectations been fulfilled? Where do they get their motivation from? Which are the reasons why the job as social worker is so strenuous?

I have interviewed four social workers (semi-structured interviews), and a qualitative method is used.

This paper has not been based on a specific theory, but on different theories and theoretical perspectives. The three perspectives – interaction, organisation and power from Billquist's (1999) study has been used.

The interviews show that some of the social workers want to provide assistance and work closer together with the client. Some of them also ask for different investigation methods, today they say that many of them work in similar ways. This dualism of client related work is, on the one hand – a genuine wish to help, on the other hand the control, bureaucratic and administrative routines. They have to control and at the same time provide assistance.

The interviews also show that it is important for these social workers to improve in their profession.

Innehållsförteckning

Inledning och problemformulering.....	4
1.1 Inledning.....	4
1.2 Problemformulering.....	6
1.3 Syfte, frågeställningar och avgränsningar.....	7
1.4 Uppsatsens innehåll och disposition.....	8
2 Studiens genomförande.....	8
2.1 Val av undersökningsmetod.....	8
2.2 Undersökningsgrupp och urval av intervjupersoner.....	9
2.3 Genomförande.....	11
2.4 Bearbetning och analys av materialet.....	12
2.5 Etiska överväganden.....	13
2.6 Litteratursökning.....	13
3 Teoretiska utgångspunkter.....	14
3.1 Sociologi - Interaktionsperspektivet.....	14
3.2 Sociologi - Organisationsperspektivet.....	15
3.3 Sociologi - Maktperspektivet.....	16
3.4 Socialpsykologi – Objektrelationsteori.....	17
4 Tidigare forskning.....	18
5 Resultatredovisning.....	24
5.1 Arbetsuppgifter.....	25
5.2 Yrkesroll.....	28
5.3 Livsprojektet.....	30
6 Analys.....	36
6.1 Arbetsuppgifter.....	36
6.2 Yrkesroll.....	39
6.3 Livsprojektet.....	41
7 Resultatdiskussion.....	45
Referenser.....	46

Inledning och problemformulering

1.1 Inledning

”Socialsekreterarjobbet kanske är sådant att man håller några få år och sedan får andra ta över...” (Karl-Erik Lundgrens bok, *Ur Tystnaden* s.65)

Citatet är hämtat från en intervju som författaren har med en socialsekreterare, där han i sin studie intresserar sig för hur socialarbetarens inre verklighet förhåller sig till den yttre verkligheten på socialbyrån. Detta citat får inleda mitt uppsatsskrivande, som en röst från en socialsekreterares upplevelse av sitt arbete. Jag har i mitt uppsatsarbete valt att skriva om några socialsekreterare som arbetar med ungdomar och mitt intresse beror delvis på att det är som ungdomssekreterare som jag själv gjort mina erfarenheter. Arbetet var intensivt och ibland kunde känslan av att det till stor del innehöll ”brandkårsuttryckningar” infinna sig. Under en process där jag inte har något direkt startdatum har tankar och en idé vuxit fram över att få fokusera på just den här gruppens arbete och genom det här uppsatsarbetet har jag fått möjlighet till det.

Inledningsvis vill jag ge en kort historisk tillbakablick hur verksamheten inom individ- och familjeomsorgen vuxit fram i den undersökningskommun där jag valt att göra intervjuerna med fyra ungdomssekreterare. Den aktuella kommunen indelades 1980 i kretsar, distrikt och delområden. När sedan den nya sociallagstiftningen kom 1982 väcktes ett förslag som senare permanentades, som innebar att den tidigare funktionsindelningen; social-, barnomsorg, äldreomsorg och administrativ avdelning upphörde. Det var sammanlagt sex socialsekreterare som arbetade på de två distrikten. Socialsekreterarna skulle genom organisationsförändringen avlastas rutinbetonade arbetsuppgifter. Distriktsorganisationen upphörde 1 september 1987 och verksamheten organiserades istället som avdelningsfunktioner för barn-, äldre- samt individ- och familjeomsorgen. Begreppen östra och västra distrikten upphörde att gälla och socialtjänsten fick nu hela kommunen som underlag för verksamheten. Syftet med organisationsförändringen var att åstadkomma en likartad utveckling inom hela kommunen. Intentionen var en ökad specialisering samt en kvalitetshöjning av arbetet. I en schematisk skiss från 1 februari 1989 över individ- och familjeomsorgen fanns utöver avdelningschef och en s.k. 1:e socialsekreterare även en ekonomi- och mottagnings grupp samt en behandlingsgrupp. Inom individ- och familjeomsorgen fanns totalt 18,5 tjänster. Under 1998 sker en organisationsöversyn av socialförvaltningens verksamhet. Den dåvarande

sektionschefen skriver i ett av sina organisationsförslag att det krävs ett långsiktigt arbete när det gäller individ- och familjeomsorgen och att det vore önskvärt att initiera en process där politiker och tjänstemän tillsammans samtalar om verksamhetens framtida mål och inriktning. I den översyn som gjordes genomfördes sedan det förslag som bl.a. innebar att individ- och familjeomsorgen fick en egen chef för sin verksamhet.

Leila Billqvist skriver i avhandlingen; *Rummet, mötet och ritualerna*, att i arbetet inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg har olika principer varit vägledande för hur verksamheten bedrivits. Under början av 1970- talet gällde funktionsprincipen som innebar att arbetet var uppdelat efter vårdlagarna: barnavård, nykterhetsvård och socialhjälp. Helhetssynen, som var ett av ledorden i 1982 års socialtjänstlag, blev ett begrepp som skulle styra utformningen av arbetet. Under 1990- talet har individ- och familjeomsorgen på många håll specialiserats. Arbetsuppgifterna har delats upp i en myndighetsfunktion med utredningsansvar och en behandlande/stödgivande funktion med behandlingsansvar (Billqvist 1999).

Kärnan i det sociala arbete som utförs inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg är ”själva klientarbetet och då främst det som sker i mötet mellan socialarbetare och klient” (prop 1996/97:124 s 52). *Socialtjänsten har... många uppgifter. Den skall tillsammans med klienten söka klara ut vilka handlingsalternativ som finns och vilket livsinnehåll dessa kan tänkas ge den enskilde. Men socialtjänsten skall också i detta samspel vid behov argumentera, försöka skapa insikt, ställa krav och aktivt påverka klienten. Denna relation påminner mycket om andra medmänskliga kontakter där ena parten med respekt för den andre och omtanke om honom genom fakta och argument försöker avvärja en olycklig utveckling och främja den andres väl. Skillnaden ligger i att socialarbetaren har yrkeskunskap som nödvändig resurs. Därför är det inte fråga om vilken relation som helst utan om en behandlingssituation.* (Regeringens prop 1979/80:1, sid 211) Socialsekreterarens arbete står i fokus i detta uppsatsarbete.

I socialt arbete är besvikelser oundvikliga. Lundgren (1984), menar att detta blir särskilt påtagligt när verkligheten visar sig på ett sätt och våra förhoppningar visar sig vara något helt annat. När socialsekreteraren blir kränkt och inte får möjlighet att bearbeta sina besvikelser sänks ofta ambitionerna och det som från början var en tro på att kunna förändra får istället som följd att socialsekreteraren endast sköter sitt jobb och gör bara det som absolut måste

skötas. Drömmar och ideal, menar författaren, lämnar istället plats för en realism som infinner sig i arbetet.

Arnstberg (1989) skriver om begreppet negativ realism, som innebär att det finns en skepsis inom socialvården inför människors möjligheter att kunna förbättra sina villkor. Det ses mera som undantag än som regel om man lyckas. Utbildnings- och yrkesvalet att bli radikala socialarbetare och att samtidigt fungera som bevarare av systemet framstår för många som en paradox. Han skriver vidare att socialarbetaren har en strävan att bli bättre gentemot dels klienterna och dels gentemot varandra. Metoder och sökandet efter metoder blir meningsfullt så länge tron finns på att det går att bli bättre, skickligare och duktigare. Författaren menar, att så länge sökandet efter metoder sker så finns också meningen kvar i arbetet.

1.2 Problemformulering

Några ungdomssekreterare och deras arbete kommer att stå i centrum för mitt intresse. Eliasson (1995) talar om två olika förhållningssätt, som hon anser vara viktiga, dels ett inifrån- och dels ett utifrånperspektiv, som innebär att både försöka få närheten och inlevelsen till det som man ska studera, men också kunna göra en analys som är distanserad. Författaren menar att den som forskar själv finns i den sociala verkligheten och att det är helt naturligt att olika ställningsstaganden görs. Det som är viktigt menar hon, är att vi behöver vara uppmärksamma mot de omedvetna och outtalade perspektivvalen. Eftersom jag som uppsatsskrivare själv är socialsekreterare är antagligen mitt fokus annorlunda än om t.ex. en politiker eller en klient hade fått göra studiens frågeställningar. De verklighetsbilder som framträder i intervjuerna skulle kanske också se annorlunda ut om en annan socialsekreterare gjort studien och det finns all anledning att tro att det har betydelse att jag själv och även de intervjuade är kvinnor.

Christian Kullberg (1994) skriver om den speciella position som socialarbetare innehar. Som myndighetsföreträdare med direkt kontakt med allmänheten jämförs de i forskningssammanhang med andra anställda inom offentliga förvaltningar med liknande förutsättningar. Dessa grupper av anställda har med ett sammanfattande namn kallats street-level bureaucrats (Lipsky, 1980). Esping (1984) som har givit yrkesgruppen dess svenska beteckning gräsrotsbyråkrater, ger dem definitionen som; de byråkrater som svensken möter i alla slags offentliga situationer och de som längst ned i den offentliga hierarkin skall verkställa det som politiker och högre myndigheter beslutar om. De är de enda som har

kännedom både om de villkor som organisationen ställer och som samtidigt möter de behov som medborgarna har. Denna ”dubbla karaktär” hos arbetet bidrar också till att gräsrotsbyråkraterna ofta ställs inför mer eller mindre motstridiga krav (Lipsky, 1980). Kullberg (1994) skriver om utmärkande drag för gräsrotsbyråkraterna och när han redogör för självständigheten i arbetet, beskriver han att organisationen inte kan detaljreglera arbetet utan de uppgifter de utför kräver till stor del ett eget omdöme.

1.3 Syfte, frågeställningar och avgränsningar

Uppsatsens huvudsyfte är att beskriva och analysera ungdomssekreterares berättelser om sina arbeten och sina drömmar. Med arbete menar jag hur intervjupersonerna förmedlar att deras arbete är utifrån arbetsuppgifterna och yrkesrollen. Med drömmar menar jag hur de förmedlar sina förväntningar kopplade till sina arbeten. I ett försök att skapa förståelse av min problemformulering har jag valt att ta hjälp av dels sociologiska teorier och även en socialpsykologisk teori för att förstå min empiri (Halvorsen, 1992).

Den centrala frågeställningen är; Hur berättar några ungdomssekreterare om sitt arbete och sina drömmar. Utifrån mitt syfte presenterar jag följande tre teman och även de frågeställningar som är kopplade till respektive temaområde:

Mitt första tema är arbetsuppgifterna. Syftet är att få fram vilka rutiner som finns på socialbyrån och hur de beskrivs av varje socialsekreterare. De frågeställningar som kan kopplas till det första temat är bl.a.; Vad är mest centralt i arbetet? Vad är det viktigaste i klientkontakten? Var är svårast respektive lättast i arbetsuppgifterna? Varifrån får ungdomssekreterarna sitt stöd? Hur är klimatet på socialbyrån?

Det andra temat är yrkesrollen. De frågeställningar som är aktuella är; Hur ser yrkesrollen ut? Vad formar yrkesrollen? Vad styr arbetet?

Att arbeta som ungdomssekreterare, ”ett livsprojekt” (Lundgren, 1984) utgör mitt tredje tema. De frågeställningar som jag kopplar till detta tema är; Vilka var förväntningarna inför att påbörja arbetet som socialsekreterare? Var får de sin motivation ifrån? Har de någon gång funderat över att byta yrke? Jag avser att ta reda på hur de beskriver sina ambitioner och förväntningar.

Tyngdpunkten i studien ligger inte i första hand på klientperspektivet, utan på några socialsekreterare och deras arbete. De avgränsningar som jag gjort är att fokusera på

socialsekreterare som har sin tjänst som ungdomssekreterare på en specifik socialbyrå. Det kommer inte att handla om ungdomssekreterare i allmänhet utan hur några ungdomssekreterare i synnerhet berättar om sina arbeten och sina drömmar.

1.4 Uppsatsens innehåll och disposition

Under inledningsrubriken av min uppsats har en kort historik presenterats om socialbyråns verksamhet fram till våra dagar. Kärnan i det sociala arbetet presenteras samt några författares syn på socialarbetarens arbetssituation. Därefter presenteras problemformuleringen samt studiens syfte, frågeställningar och avgränsningar. En kort redogörelse görs därefter för de litteratursökningar som jag gjort. Studiens genomförande redogörs för i kapitel två där jag beskriver val av undersökningsmetod, diskuterar etiska överväganden samt redogör för bearbetning av intervjumaterialet. I kapitel tre redogör jag för mina teoretiska utgångspunkter. I kapitel fyra redogörs för tidigare forskning som jag funnit inom det aktuella området. I kapitel fem görs en redovisning av intervjumaterialet och resultatet presenteras. Därefter följer kapitel sex där en analys presenteras. Avslutningsvis görs en summering under resultatdiskussionen där jag redogör för mina egna synpunkter utifrån den analys som presenterats.

2 Studiens genomförande

2.1 Val av undersökningsmetod

För att få svar på studiens frågeställningar har jag valt kvalitativa, semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod. Inom forskning pratar man ofta om två olika metodstrategier. Dessa två inriktningar eller strategier är kvalitativ eller kvantitativ metod. De olika strategierna används beroende på vilken frågeställning som forskaren ställer under sitt arbete (Kvale, 1997). Forskning med en kvalitativ ansats har ofta kritiserats för att resultatens och slutsatsens giltighet är svåra att kritisera. Den huvudsakliga invändningen är att metodaspekter ofta är redovisade på ett knapphändigt sätt och att resultat presenteras i form av löpande text, vilket är ett svåröverskådligt sätt att presentera resultat på. Att kvalitativa data alltid är relaterade till ett sammanhang och att det subjektivistiska har en så framträdande plats gör att det inte finns några i förväg bestämda modeller och metoder som i detalj föreskriver hur databearbetning skall ske. I den kvalitativa ansatsen är poängen att man just söker fånga det unika (Lantz, 1993).

Trots invändningarna som finns kommer jag att använda mig av den kvalitativa metoden för min studie. Min bedömning är att det tillvägagångssättet är mest relevant för mina frågeställningar. Med de semistrukturerade intervjuerna som metod har jag valt att angripa min empiri. Mitt problem, det som jag söker svar på, har fått styra mitt metodval. Svensson och Starrin (1996) talar om kalejdoskopets perspektiv, som jag strävat efter och som innebär att jag i mitt uppsatsarbete försökt att vrida på kalejdoskopet för att upptäcka något nytt på det som är mitt eget yrkesområde, för att kunna betrakta mitt problem från insidan men samtidigt sträva efter en distansering. De personer som jag intervjuat har fått möjlighet att göra sin röst hörd och uttrycka hur de upplever sitt arbete på ett personligt sätt. Ifrån mitt inifrånperspektiv har jag sedan försökt att analysera och förstå mitt intervjumaterial. Svensson och Starrin (1996) talar om att det vi studerar för det mesta är delar av en helhet och att analysen har just den innebörden tillsammans med uppgiften att få delarna att relatera till varandra. I denna studie går det därmed inte att studera de ungdomssekreterare som jag intervjuat var för sig och utifrån det materialet sluta sig till egenskaper som t.ex. gäller dem som helhet. Samtidigt är varje ungdomssekreterare relaterad till sina kollegor och gemensamt skapar de en helhet som är beroende av varandra. Det är min förståelse som blir avgörande för hur materialet tolkas och analyseras. Mina erfarenheter som ungdomssekreterare kan ha varit ett hinder under studien, och det finns alltid en risk att jag som intervjuare ”goes native”. Det är en svårighet överhuvudtaget vid kvalitativa studier. Jag är medveten om att min förförståelse kommer att påverka det jag väljer att se och inte se. Det samspel som skapas kan beskrivas som en tolkning i flera steg där läsaren av studien är den som slutligen kan göra sina egna tolkningar (Lantz, 1993).

2.2 Undersökningsgrupp och urval av intervjupersoner

Det urval som jag gjort är styrt av mitt syfte med studien snarare än slumpmässigt. Urvalet har inte gjorts för att uppnå statistisk representativitet. Målet är istället att få ett urval som leder till förståelse av variationer i det som studera (Svensson & Starrin, 1996). Urvalet av intervjupersoner i studien har jag gjort utifrån följande kriterier;

Jag har valt att inrikta mig på ungdomssekreterare (socialsekreterare som arbetar med ungdomar mellan 13-20 år). Mitt intresse att välja just denna grupp är inte värderande gentemot andra grupper av socialsekreterare, men eftersom det är som ungdomssekreterare jag själv gjort en del av mina erfarenheter har det väckt min nyfikenhet och mitt intresse att få

studera några av dem lite närmare. Därefter har jag sökt kontakt med de personer som jag tror kan berätta om sina arbeten och sina drömmar på bästa sätt.

Min tanke från början av studien var att intervjua ungdomssekreterare som avslutat sina arbeten. Anledningen var att jag tänkte att intervjupersonerna kanske då skulle kunna vara mer ”fria” i sitt berättande i intervjusituationen. Jag valde dock att intervjua verksamma ungdomssekreterare på socialförvaltningen i undersökningskommunen eftersom intervjupersoners berättelser om det som varit tenderar att bli tillrättalagda och min bedömning var att aktuell information är av överordnad betydelse för studien.

Jag valde att intervjua de som har arbetat inom organisationen i minst ett och ett halvt år. För att intervjupersonen skall kunna berätta om sitt arbete utifrån sin erfarenhet som ungdomssekreterare är det viktigt att de har arbetat en viss period och minst ett och ett halvt år bedömde jag som relevant

Jag valde en kommun i Småland, utifrån att det för mig är praktiskt och hanterbart att söka intervjupersoner därifrån. En person på kommunens personalavdelning har hjälpt till med att få fram namn och adresser till dem som arbetar som socialsekreterare i kommunen. Därefter har en socialsekreterare som arbetar på familjesektionen hjälpt till att urskilja vilka som arbetar som ungdomssekreterare.

Jag fick av samma socialsekreterare namn på ungdomssekreterare som arbetat inom organisationen i ett och ett halvt år och de var sammanlagt sex stycken.

Jag tog kontakt med de ungdomssekreterare som arbetar på familjesektionen i undersökningskommunen och som jag fått namnen på och när fyra personer tackat ja till en medverkan nöjde jag mig med det. De inledande kontakterna togs både per e-post och per telefon. Utav de fyra socialsekreterare som jag först fick kontakt med och som tackat ja till en medverkan var det sedan två av dem som tackade nej. En av dem hänvisade till arbetsbelastningen och den andre av dem blev sjukskriven. Därefter tog jag kontakt med de andra två ungdomssekreterarna och de tackade ja till att medverka i intervjun. Bortfallet av intervjupersoner, de som tackade nej till att delta, hade kanske resulterat i ett delvis annat intervjumaterial. Det är antagligen inte så att det bortfallet förändrar det som kommer fram i de redan genomförda intervjuerna, men om även de intervjuerna genomförts kanske delar av intervjumaterialet förstärkts eller påvisat än mer variationer.

2.3 Genomförande

De fyra intervjuerna genomfördes mellan 20 februari och 28 mars, 2006. Intervjuerna genomfördes på familjecentralen som finns i kommunen, vid tre av intervjuerna. I ett fall skedde intervjun i respondentens hemmiljö eftersom det var ett önskemål ifrån intervjupersonen. Intervjuerna pågick i ca 1 ½ timma.

Från och med första kontakten med varje intervjuperson har jag varit noga med att informera om studiens syfte samt understryka att all medverkan i studien är frivillig. Jag har även informerat intervjupersonerna att materialet skall behandlas konfidentiellt och att intervjupersonerna skall behandlas anonymt. Vid e-post kontakt med respektive intervjuperson bekräftades sedan den tid som överenskommits för intervjun och där tydliggjordes även mina frågeställningar. Genom detta tillvägagångssätt var varje intervjuperson väl förberedd inför intervjutillfället.

Intervjupersonerna har även givits möjlighet att läsa igenom intervjumaterialet för att dels se att jag hade uppfattat det som jag skrivit ner korrekt och dels för att säkerställa att jag inte skrivit någonting som de inte ville skulle komma med i tryck.

För att höja validiteten genomfördes en provintervju med en socialsekreterare som arbetar på familjesektionen i undersökningskommunen. Avsikten med provintervjun är att undersöka att frågorna är relevanta och konstruerade på rätt sätt så att intervjupersonerna skall uppfatta dem korrekt. Efter provintervjun diskuterades intervjuguiden med intervjupersonen och vissa frågor korrigerades något. Intervjupersonerna informerades om syftet med studien, hur lång tid intervjun beräknades att ta och att den skulle spelas in. De informerades även om hur jag skulle dokumentera studien och hur materialet skulle komma att användas (Lantz, 1993).

Genom att kommunicera resultaten med intervjupersonerna säkerställs den s.k.

kommunikativa validiteten (Svensson & Starrin, 1996). Intervjuerna varade i ca 1 ½ timma och den intervjuguide som gjorts upp användes som stöd för att säkerställa att alla de områden som jag ville få med skulle täckas in under intervjuerna. Intervjuguiden som täcker mina frågeställningar är i form av tre frågeområden. Genom att utgå från frågeområden eller teman får intervjupersonen möjlighet att reflektera kring ämnet (Kvale, 1993). Samtliga intervjuer spelades in på band och det var intervjupersonerna positiva till. Det underlättade även för mig som intervjuare att vara uppmärksam och koncentrerad på det som varje intervjuperson uttryckte. Det är viktigt att undersökningen är konsekvent genomförd och validiteten skall

sedan bedömas i förhållande till sammanhanget, intervjuare och intervjuad. Studiens giltighet kan man veta först i efterhand. (Svensson & Starrin, 1996). Vid tre av intervjutillfällena var platsen för intervjun densamma och vid ett intervjutillfälle skedde den i intervjupersonens hemmiljö. Det är möjligt att intervjun i hemmiljön skulle sett annorlunda ut om den genomförts såsom de tre förstnämnda, men min bedömning är att det var viktigt att tillmötesgå intervjupersonens önskemål om platsen för intervjun.

2.4 Bearbetning och analys av materialet

När intervjuerna spelats in transkriberades de ordagrant vilket jag ansåg viktigt för att en analys skulle kunna göras där intervjupersonernas beskrivningar kunde presenteras i deras egna ord. (Bryman, 2002) De transkriberade intervjuerna lästes igenom ett flertal gånger för att få en välgrundad uppfattning om innehållet. Därefter markerades de nyckelord eller textavsnitt som var relevanta för mina frågeställningar. Avsnitt eller nyckelord som behandlade frågeställningarna sammanställdes så att de ingick i de teman jag hade. Därefter sammanfattade jag materialet under varje tema. I ett försök att kunna presentera en ”röd tråd” i studien tog jag sedan hjälp av de teorier som jag använt mig av och som presenterats tidigare i studien, för att på så sätt få en sammanhängande helhet. Analysarbetet har varit en pågående process under hela uppsatsarbetet och när intervjuerna transkriberades gjordes en första tolkning av materialet samt därefter en ytterligare tolkningsnivå under det kapitel i uppsatsen som benämns analys. Svensson och Starrin (1996) säger att relationen mellan att tolka och att förstå inte är enkel. Författarna säger att det tycks vara så att någon form av förförståelse måste föreligga innan man överhuvudtaget kan börja tolka. Författarna menar att tolkning förutsätter förståelse; att du inte tolkar för att förstå utan för att bättre förstå. Att sätta ord på hur den egna analytiska processen gått till är inte så enkelt och hur jag valde ut de delar som jag bedömde hade en specifik betydelse ifrån mitt intervjumaterial var nog en kombination av både min egen nyfikenhet, intresse och den egna yrkeserfarenheten. Som jag redan nämnt kan det vara både en styrka och en risk att jag själv är socialsekreterare, men i själva analysprocessen tror jag att det varit en styrka för att kunna ”avslöja” meningen med intervjutexten (Svensson och Starrin, 1996). Ord som ”fysisk aktivitet”, ”lyssna”, ”livsprojekt” eller ”skrivarlust” får inte någon innebörd i analysen fritt från sitt sammanhang utan de måste ses i den kontext där ungdomssekreterarna befinner sig. Min strävan är att analysdelen i studien kanske kan ge läsaren ett nytt sätt eller ytterligare ett sätt att få återgivet hur några ungdomssekreterares arbeten och drömmar beskrivs.

2.5 Etiska överväganden

Vid kontakt med de aktuella intervjupersonerna var de alla positiva till ett deltagande i studien. Samtidigt fick jag medgivande till att spela in intervjuerna på band för att använda materialet i uppsatsen. Utgångspunkten för intervjuerna är att varje intervjuperson skall få vara anonym.

Humanistiskt- samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR, 2003-03-31) har uppställt fyra huvudkrav gällande information, samtycke, konfidentialitet samt nyttjande, vilka jag genom hela studien har arbetet utefter. För läsaren gör jag även bedömningen att det inte är nödvändigt att veta intervjupersonernas namn eller vem som säger vad. Det kommer inte att påverka studiens resultat i negativ riktning. Min avsikt med intervjuvären är att försöka hitta gemensamma nämnare och mönster, och det är av underordnad betydelse för läsaren att veta vilken intervjuperson som säger vad.

Informationen om varje person kommer att vara skilt från det de säger. Intervjupersonerna kommer visserligen inte att framträda som helheter, men det är mer värt att de intervjuades integritet skyddas än den eventuella förlusten helhetsbilden ger. Presentationen sker gruppvis, vilket innebär att deras samlade upplevelser presenteras.

Intervjupersonerna har givits möjlighet att läsa igenom intervjumaterialet. Att rapportera tillbaka till intervjupersonerna, så kallad validering, ökar trovärdigheten och tillförlitligheten i studien (Bryman, 2002) Varje intervjuperson har även erbjudits var sitt exemplar av studien när den är färdig.

2.6 Litteratursökning

Vid påbörjandet av att söka litteratur inom området upptäckte jag att det fanns ganska mycket litteratur om socialsekreterarens arbetssituation ur olika infallsvinklar. Det var dock en hel del av litteraturen som fokuserade på den del av verksamheten på socialbyrån som inriktar sig på klientarbetet och/eller på ekonomiskt bistånd. Den litteratur som jag hittat, har jag funnit genom sökningar i LOVISA (Lunds universitets biblioteks lokala bibliotekskatalog) och det sökord som gav flest träffar på relevant litteratur var "socialsekreterare". Därefter har jag hittat en hel del litteratur via de referensförteckningar som givits när jag läst den inledande litteraturen. För att skaffa mig mer kunskap inför arbetet med studien läste jag inledningsvis *Ur tystnaden* av Karl-Erik Lundgren, (1984), *Socialarbetare en etnologisk analys* av Karl-

Olov Arnstberg (1989) samt Leila Billqvists avhandling (1999), *Rummet, mötet och ritualerna....* Parallellt med läsningen av litteraturen sökte jag även artiklar via ELIN (Söktjänst för elektroniska resurser via Lunds universitets bibliotek) samt via e-post med SSR: s kansli som även lotsade mig vidare till det s.k. TAM-arkivet där äldre artiklar kan letas fram. Det var bl.a. i en artikel i SSR-tidningen (nr.40 1989) som jag först kom i kontakt med Håkan Larsson och Stefan Morén. Deras artikel inspirerade mig sedan att läsa författarnas avhandling. Ett litet bekymmer i sammanhanget har varit att en del litteratur inte kunnat beställas, utan istället har jag fått använda mig av fjärrlån på ”mitt” bibliotek samt efterforskningar på antikvariat. *När människor möts* av E. Goffmann (1970) är bl.a. ett antikvariatsfynd.

3 Teoretiska utgångspunkter

Teorierna kommer att fungera som verktyg för att försöka förstå mitt material när jag i analysen kopplar dem till empirin (Dellgran och Höjer, 2002). De teorier eller perspektiv som jag bedömt vara relevanta för mitt uppsatsarbete och som jag använt mig av för att förstå min problemformulering, är hämtade ur Billqvists avhandling, där hon bl.a. bygger sina resonemang på Goffmans teori och i första hand hans dramaturgiska perspektiv. Vid läsning av Billqvists (1999) avhandling kom jag i kontakt med Goffmans litteratur och även om klientperspektivet är det centrala för Billqvist har jag bedömt att dessa tre; interaktion- makt- samt organisationsperspektivet är relevant för detta uppsatsarbete. Den teori som jag använt mig av för att kunna förstå mitt material och som jag bedömt vara relevant är objektrelationsteorin. Jag har även använt mig av Hasenfeld (1983) och Sunesson (1985) i den del som behandlar organisationsperspektivet. Sunessons teoretiska utgångspunkter bygger till viss del på Hasenfelds (1983) organisationsteorier.

3.1 Sociologi - Interaktionsperspektivet

Goffman (1970) beskriver i sin bok, *När människor möts*, mötet som ett sammanträffande där ett socialt samspel förekommer mellan två eller flera personer. När Billqvist (1999) tolkar författaren och överför hans terminologi till socialsekreterarens verklighet, skriver hon att, ”mötet mellan socialsekreterare och klient skulle kunna beskrivas som en fokuserad sammankomst, ett avtalat möte. Parterna har träffats för ett gemensamt samtal och de bekräftar ömsesidigt varandra som personer som är tillgängliga för samtal med varandra. När människor kommer i omedelbar närhet av varandra blir de tillgängliga för varandra på helt

unika sätt. Man presenterar sig själv och försöker samtidigt få en bild av vem den andre är. De närvarande spelar roller anpassade till varandra”(Billqvist 1999, s.56).

Enligt Goffmans teorier presenterar sig var och en av oss som vi vill att andra skall uppfatta oss. I den situation som vi befinner oss i uppträder vi som det förväntas av oss. Vi skapas genom de ”iscensättningar” som vi gör av oss själva och genom det som vi väljer att visa upp av oss själva och även genom det gensvar eller den feedback som vi får utifrån de människor eller ”den publik” som vi möter. I denna beskrivning av ”scenen” och hur jaget konstitueras överför Billqvist (1999) den situationen på relationen mellan socialsekreterare och klient.

Goffman (1974) delar upp scenen i en främre och en bakre region. Billqvist (1999) överför utifrån författarens terminologi socialbyrån och dess verksamhet till en arena med en främre och en bakre region, där scenens främre region är tjänstemannens rum och den bakre regionen är personalens område eller sfär. Den bakre regionen, eller bakom scenen är också det ställe där man kan ”ändra scenkostymer och granska dem med tanke på eventuella skavanker” (Goffman, 1974 s102). I socialsekreterarens tjänsterum äger själva framträdandet rum och klienten förväntas lägga fram sin sak på rätt sätt inför socialsekreteraren – inför sin ”publik”. När tjänstemannen och klienten lämnar rummet eller scenen, kan de i sina respektive bakre sfärer säga och visa vad de egentligen tänker och känner. Socialsekreteraren kan i sin bakre sfär förbereda sig inför sitt nästa möte med klienten, sitt framträdande, och dessa rollbyten sker hela tiden och görs under flera tillfällen varje dag (Billqvist, 1999).

3.2 Sociologi - Organisationsperspektivet

Billqvist (1999) skriver att i det arbete som utförs på socialbyrån har det ständigt funnits en konflikt mellan principer som är humana och institutionell effektivitet. När samma person skall agera som både hjälpare och kontrollant uppstår det en konflikt och ett spänningsförhållande som innebär en kluvenhet inför att vara både representant för organisationen och som hjälpare. Hasenfeld (1983), skriver att socialbyrån tillhör en av de människovårdande organisationerna vars uppgift är att definiera och förändra människors beteende, egenskaper eller sociala situation för att öka eller upprätta deras välbefinnande. De människovårdande organisationerna kännetecknas av att målen för verksamheten är komplexa, vaga och motsägelsefulla. Det innebär, säger författaren att verksamheten är svår att utvärdera.

De skall följa de lagar och förordningar som styr arbetet, men de måste också ges ett betydande ansvar och förtroende för att kunna göra egna bedömningar. Arbetet innehåller en viss frihet att kunna agera, som har delegerats uppifrån i hierarkin eftersom utredningsarbetet ofta är komplicerat och det är omöjligt att kunna sköta arbetet utifrån givna mallar. Om, när och hur handlingsfriheten används har i Billqvists studie visat variera från socialsekreterare till socialsekreterare och från ärende till ärende (Billqvist 1999).

Sunesson (1985) tar upp fem problemområden, som han bedömt som särskilt viktiga i samband med ärendearbetet i socialvården. Ett av de problemområden som tas upp är arbetsplatskulturen som förekommer inom socialvården. Sättet att organisera sig, att bygga upp en arbetsgrupp har, enligt författaren, sällan sin utgångspunkt i ett rationellt tänkande och det har inte prövats vetenskapligt. En arbetsgrupp i socialvården blir ofta spontant inriktad på att förhindra just de svårigheter som ärendearbetet orsakar, och är sällan skapad för att vara kreativ. Det framkallar en gemenskap där man kan vara säker på att det finns arbetskamrater som är solidariska och som har upplevt samma svårigheter som man själv konfronterats med i arbetet. Detta innebär enligt Sunesson, att själva arbetet och kvaliteten i arbetet inte alltid är viktigt för organiseringen, och det kan i sin tur innebära att sättet att organisera verksamheten kan vara både ett hinder och en hjälp. Socialvårdsbyråkratin är bra på att bygga upp administrativa system och införa handläggningsprinciper men dålig på att förverkliga sina mål. Makten och kontrollen över själva arbetet ligger i de flesta fall på en ganska låg nivå inom organisationen, dvs. hos socialarbetarna själva eller deras närmaste chefer. Anledningen att det är på det sättet beror inte på byråkratin utan främst på att det inte är proportionerligt mellan å ena sidan de problem som socialarbetarna ska lösa i arbetet och å andra sidan de arbetsmedel de har till sitt förfogande för detta arbete. Författaren menar att organisationens sätt att lösa problem måste ändras, främst genom att angripa själva organisationskulturen. För närvarande fungerar den organisationskultur som t.ex. finns inom socialbyrån så, att intresset i huvudsak är inriktat på grupprocessen, själva innehållet i arbetet är mindre viktigt. Om inte innehållet ändras, konstaterar Sunesson, så kommer organisationen heller inte att utvecklas.

3.3 Sociologi - Maktperspektivet

De tre perspektiven – interaktion, organisation och makt – går in i varandra. Makt finns och utövas i relationer och i organisationer. Interaktion sker mellan individer samtidigt som det är ett möte mellan varje individ och den organisation som man kommer i kontakt med. (Billqvist 1999). För att tolka den arena där socialsekreterarens arbete bedrivs har jag utifrån

maktperspektivet även studerat Foucaults (1993) studie *Övervakning och straff*. Makt är, enligt Foucault, inte ett ting utan makt utövas. Foucault (1993) talar bl.a. om mikromakt; en makt som har utövats över människan som fysisk varelse i över fyra hundra år. Målet är att individerna skall normaliseras i samhället genom att utforma t.ex. avtal på ett sätt så att individen själv inser och förstår sitt eget bästa. Foucault menar att makt kan skapa nya samtal och diskussioner och nya perspektiv på samhället. Familjeterapeuten Michael White (1991) har intresserat sig för Foucaults analys av hur vi i västvärlden hela tiden blir utsatta för en bedömning från samhällets sida. Vi möter t.ex. socionomen – domaren och den relationen kan ses som att socionomen har ett uppdrag från ett samhälle som försöker disciplinera medborgarnas kroppar och även deras själar. Vi ska alla bli normala. Foucault hävdar att förtrycket finns inbyggt i samhällets normaliserande bedömning som handlar om självbehärskning, social identitet, etc. Kunskap och makt är oskiljaktigt förbundna med varandra. Ju mer kunskap vi har, desto större makt får vi att skapa vår egen verklighet.

Hasenfeld beskriver socialarbetarens makt på följande sätt: ”First, social workers rely on power of expertise, which is derived from their access to and command of specialized knowledge. Second, they use referent power or persuasion, which emanates from their interpersonal skills, particularly their ability to develop empathy, trust and rapport with the client. Third they evoke legitimate power, which is an appeal to dominant cultural values and authoritative norms” (Hasenfeld, 1992, s.260-261) Författaren säger att socialarbetarens makt är underordnat den makt organisationen de är anställda i har genom sin kontroll över verksamhetens resurser.

3.4 Socialpsykologi – Objektrelationsteori

”Inom objektrelationsteorin ses människan främst som en social och inte som en biologisk varelse. Hennes inneboende möjligheter till och behov av att ingå i relationer till andra människor har en central plats” (Patricia Rosén Sandahl, 1983, s.19) Om en stark självkänsla skall växa fram beror enligt författaren på om de nätverk av relationer som hon ingår i antingen gynnar framväxten av en stark självkänsla, eller förhindras och därmed kväver en sund utveckling. Psykologen och psykoanalytikern Ludvig Igra har skrivit om vikten av icke-traumatiska situationer de första levnadsåren och han säger, ”När spädbarnet för tidigt tvingas utveckla sina kapaciteter i form av ett fristående ”förstånd”, sker ingen frigörelse ur det infantila beroendet. Tvärtom fortsätter en stark önskan om ett sådant beroende att leva vidare på djupare nivåer i personligheten. Men det blir dolt och övertäckt av en intensiv tendens till

duktighet, förmåga att klara sig själv och en stor förmåga att ta hand om *andra*” (Ludvig Igra, 1983, s.83).

Författaren och psykoanalytikern Alice Miller (1980) uppehåller sig vid samma tema och uttrycker att den välutvecklade inlevelseförmågan ofta bottnar i våra egna tidiga barndomserfarenheter. Lundgren beskriver sin hypotes, att valet att bli socialarbetare grundar sig på en ”dialektik mellan två motstridiga motiv skuld/gottgörelse och upprättelse/engagemang” (Lundgren, 1984, s.74). Han menar utifrån Millers tankegångar att vi fostras till att ställa upp och vara våra föräldrar till lags för att vara säkra på att kunna få deras kärlek. Vi vet och känner intuitivt hur vi ska vara, hur vi ska förhålla oss till våra föräldrar för att tillfredsställa deras känslor och behov, däremot vet vi ytterst lite om oss själva – om våra egna känslor och vilka behov som vi har.

Valet att arbeta som socialsekreterare utgör även den psykologiska kompromissen mellan två motstridiga motiv. ”Å ena sidan en omedveten repetitiv strävan att i klientarbetet ställa upp för andra för att söka reproducera en tidigare beroenderelation (skuld/gottgörelse) och å andra sidan en medveten strävan att via en stark identifikation med andra upprätta sig själv genom andra i ett engagerat arbete. Klarar vi av att särskilja våra egna behov från den andres behov, vinner vi gradvis i självständighet och yrkesskicklighet. Det sociala arbetet är en tveeggad balansgång, som kan resultera i upprättelse av jaget eller i självutplånande anpassning”(Lundgren, 1984, s.76).

4 Tidigare forskning

Sune Sunesson har genom intervjuer, deltagande observationer och samarbete med socialarbetare studerat vad de gör och vad deras arbete resulterar i. Även om socialarbetarna är kunniga så blir deras arbete ett ritualiserat arbete. Sunesson redogör i boken, *Ändra allt! – En uppmaning till socialarbetare* (1985) för vad som händer när personalen och några utomstående bestämde sig för att ändra på organisationen och arbetet vid ett socialdistrikt i Stockholm. Studien handlar om hur svårt det är att genomföra förändring. I fallstudien konstateras att mycket av arbetet bedrivs vid skrivborden, att socialarbetarna inte utgår från problemen. Hindren är många, menar han, för att man skall kunna bedriva ett annat socialt arbete än det mest byråkratiska. Erfarenheterna från 1981 visade att det är svårt att få ett sådant arbete att leva vidare om man inte först angriper utrednings- och ärendearbetet. Det centrala ämnet i studien är förändringsarbetet.

Leila Billqvist (1999) har i sin avhandling; *Rummet, mötet och ritualerna – en studie av socialbyrå, klientarbetet och klientskapet*, beskrivit och analyserat vad socialbyråns klientarbete består i, hur det går till och vad det innehåller. Hon har använt sig av både observationer och intervjuer för att kunna presentera sin studie. Hon har försökt att se det inre arbetet, vilket innebär att hon försökt fånga det som socialarbetarna gör när de säger att de beviljar bistånd, utreder och behandlar. Hennes studie visar att socialbyråns verksamhet, vilket även tidigare forskning visat, är både administrativ och kontrollerande. Det visar sig t.ex. i den fysiska miljön, där klienterna inte har tillgång till alla rum i det hus där socialarbetarna är verksamma. Hon konstaterar att den disciplinära makten finns i både utrednings- och i behandlingsarbetet. Billqvist redogör för svårigheten att förena det administrativa och det hjälpande. Hon menar att socialarbetaren har lättare att förena dessa både roller ju mer klienten har anpassats till det administrativa systemets krav. Själva klientskapet handlar enligt Billqvist mycket om en anpassningsprocess där mötet med socialsekreteraren inte bara handlar om ett möte mellan två individer utan samtidigt om mötet mellan en individ och en organisation.

Karl-Erik Lundgren (1984) fokuserar i sin studie; *Ur tystnaden* framförallt på begreppet livsprojektet. Det handlar om hur vi förhåller oss till oss själva och på det som rör förhållandet till oss själva. De två frågor som är centrala för författaren är; Under vilka villkor formas den självutplånande karaktären? Hur håller man lågan levande? Utgångspunkten är författarens egna erfarenheter samt intervjuer med två socialsekreterare. Han konstaterar i avslutningen av studien att det finns ett glapp mellan den sociala praktiken och socialsekreterarens befattningsbeskrivning. En förutsättning menar han, för att det sociala arbetet ska bli bättre utifrån klientens perspektiv och mer meningsfullt utifrån socialsekreterarens, är att det handlar både om en inre och en yttre förändring.

Karl-Olov Arnstberg (1989) har skrivit boken; *Socialarbetare*, där han utifrån ett etnologiskt perspektiv och med hjälp av intervjuutdrag presenterar den svåra arbetssituationen som socialarbetare befinner sig i. Författarens fältarbete består av en deltagarobservation på en socialbyrå. Dessförinnan hade han genomfört ett trettiotal långa samtal. Det som är centralt i samtalen eller intervjuerna med socialarbetarna är vad som är typiskt för bra respektive dåliga socialarbetare. Vilka egenskaper är önskvärda och vilken kompetens är tecken på professionalism. Det är viktigt, menar han att kunna bli arg på rätt sätt och även att kunna beröras känslomässigt av klientens svårigheter för att kunna fatta kloka beslut.

Karin Salomonsson har gjort en etnologisk studie av socialt arbete som hon benämner; *Fattigdomens besvärjelser- visionära ideal och vardagliga realiteter i socialt arbete*. Hennes studie handlar om det sociala arbetets historia ur vissa infallsvinklar. Utgångspunkten är att studera socialt arbete under 1900-talet. Avhandlingen är som hon själv uttrycker det en diskursanalys. Hon använder kulturbegreppet i en förenklad form, som en förklaring av ”varför vi gör som vi gör” (Salomonsson, 1998, s.194) Studien beskriver hur olika grupper av socialarbetare har givit sig själva utrymme och hur nya områden har intagits i ett historiskt perspektiv.

I en studie av *Socialsekreterarnas arbetsmiljö* skriver Göransson m.fl.(1983) om tre grupper av socialsekreterare: nybyggare, vägledare och handläggare. Nybyggarna är förhållandevis få. De arbetar med utvecklingsuppgifter och fältarbete nära klienternas vardag. Arbetsuppgiften kräver ständigt nyskapande. Friheten för socialarbetarna är ofta stor samtidigt som målen och arbetsledningen ofta är diffusa. Vägledarna är också ofta relativt få. De arbetar med speciellt avgränsade uppgifter, bl. a inom familjerättsområdet, familjehemsverksamhet m.m. De kan utveckla en speciell kunnighet och kompetens för en viss avgränsad uppgift. Den tredje gruppen, handläggarna, var i undersökningen dubbelt så stor som de båda andra tillsammans. Det mesta av deras arbete är förlagt till socialkontoret och karaktäriseras av att de handlägger ärenden som rör socialbidrag, råd, stöd och behandling.

Ulla Pettersson säger i sin bok, *Socialtjänsten i praktiken – från mål till verklighet* att socialtjänstlagen innebär ”den största möjligheten för socialt arbete någonsin” (1986, s.287). Hon har undersökt hur socialtjänstlagens intentioner har kunnat förverkligas vid fyra socialförvaltningar i fyra olika kommuner. Studien bygger på intervjuer med politiker, tjänstemän och klienter. Klientarbetet bygger på en felaktig föreställning om socialtjänstens klienters personliga problem och att socialtjänstens uppgift är att hjälpa till att lösa dessa. Undersökningen visar att endast en tredjedel av klienterna var i stort behov av kvalificerade hjälp- och stödinsatser. Av undersökningen framkom också att det fanns stora skillnader mellan vad socialarbetarna ville göra och vad de verkligen gjorde i klientarbetet. Resultatet visar att man måste börja med en förutsättningslös omprövning av individ – och familjeomsorgens inriktning, organisation och arbetssätt.

Larsson och Morén (1988) konstaterar i sin avhandling, *Organisationens mänskliga insida – Om det sociala arbetets utvecklingsmöjligheter* att arbetet på en socialbyrå inte är organiserat på ett sådant sätt att det tillåter en varaktig, hållfast och förtroendefull relation mellan

socialarbetare och klient. Man måste fråga sig, menar de: vad det sociala arbetets kärna är, och bygga upp organisationen efter det. Det borde vara, menar författarna; den nära relationen med klienten, förutsättningen för förändringsarbetet där socialarbetarna själva är redskapet. De har intervjuat socialarbetare och arbetsledare i Västerbotten. Detta utgör grunden för deras doktorsavhandling. De beskriver det sociala arbetet som socialarbetarna gör som ett splittrat, byråkratiskt, ett oklart, ett ensamt och ett defensivt arbete. Yrkesidentiteten är diffus, vacklande och svag för många.

Lars Uggerhoj har i sin studie, *Hjaelp eller afhaengighed* (1996) försökt avslöja dialogen mellan brukarna och socialförvaltningen. Detta görs med hjälp av en rad familjers beskrivning av upplevelsorna av sina problem och kontakterna med socialförvaltningen. Billqvist (1999) refererar till resultaten från hans studie och de pekar på att organisationen inte har någon tradition i att beakta en helhetsförståelse av klientens situation. Lyckas man beror det till stor del på den enskilde socialarbetaren. Organisationens kultur är så stark, att det är svårt för förändringar att få genomslagskraft.

Tine Egelund beskriver i sin avhandling, *Beskyttelse av barndommen – Socialforvaltningers risikovurdering og ingreb* (1997) hur socialförvaltningarna genom sitt sätt att arbeta med familjer, där olika insatser eller omhändertagande av barnen övervägs, omformar familjerna till klienter, anpassar dem till lagstiftningens definitioner av den ”farliga” familjen så att det blir legitimt för samhället att ingripa. Hennes studie har genomförts vid två socialkontor. Billqvist (1999) refererar till hennes studie och beskriver att hon analyserar sitt material huvudsakligen utifrån fem perspektiv. Det första utgörs av de samhällliga eller de institutionella förväntningarna på socialt arbete med barn. Ett andra perspektiv utgår från arbetets organisatoriska form och det motsägelsefulla som finns inbyggt i socialbyråns organisationsform; att både kunna ge likabehandling efter regler och samtidigt möta var och en utifrån sitt behov. Den ”praktiserade” professionaliteten utgör ett tredje perspektiv. Det fjärde perspektivet behandlar arbetets produktion av maktpraktiker. Det femte och sista perspektivet behandlar socialt arbete med barn, där man kan konstatera att barnen egentligen inte är de som framträder utan att mycket av arbetet koncentrerar sig på mödrarna.

Johan Näslund och Thorbjörn Ahlgren har i studien, *Socialarbetaren – nomad eller bofast* (2004) gjort en kartläggning av faktorer som påverkar personlrlighet hos socialarbetare. Av deras undersökning framgår att den generella arbetstillfredsställelsen är hög. Om socialarbetaren har en större känsla av yrkestillhörighet finns ändå risken för arbetsplatsbyte

om han/hon inte får professionell näring på arbetsplatsen. En sak som tydligt framträder i undersökningen är den svåra situation man befinner sig i när man har arbetat mellan fem och nio år. Det gäller att hitta andra motivationsfaktorer för att inte stagnera i sitt arbete.

Cristina Josefsson (2000) har redigerat skriftserie nr 3, Berättelser från forskningsverkstäder 1999 under temat; *Är det så här att vara socialsekreterare?* Syftet med forskningsverkstaden är att göra praktikernas kunskap synlig utan att gå via forskarna. Under sex dagar får deltagarna möjligheter att reflektera över sina egna erfarenheter och sammanställa sin kunskap. I inledningen av skriften ger Ingela Bernholtz exempel på frågeställningar som visat sig bilda ett mönster utifrån socialsekreterare som arbetar med utredning och myndighetsutövning. De är t.ex. Vad händer när man blandar tvång och frivillighet i socialt arbete? Hur samtalar man med barn och föräldrar vid utredningar? Varför blir jag en alltmer renodlad utredare? Vad är det som gör att man lyckas i vissa ärenden och inte i andra?

Under redaktion av Anna Meeuwisse, Sune Sunesson och Hans Swärd (2006) har *Grundboken i Socialt Arbete* givits ut. Boken kom ut i en första upplaga år 2000 och är ett samarbetsprojekt mellan institutionerna för socialt arbete i Sverige. De tjugoåtta författare som medverkar i boken är forskare i socialt arbete som på olika sätt har bidragit till utvecklingen av socialt arbete. Enligt författarna var tanken med boken att visa på den mångfasettering som finns i socialt arbete. De socialarbetare som är verksamma i sin profession har fått en grundbok som ger många nya tankar. Författarnas intention är att kunna stimulera och inspirera de som är verksamma. Den praktiska verkligheten bl.a. innebär att det egna yrkesintresset och klientens intressen ofta hamnar i konflikt med varandra. Det dagliga arbetet leder också ofta till att frågeställningar som bl.a. handlar om etik, makt och kön blir aktuella och boken behandlar dessa viktiga ämnen. Författarna menar att i den ideologiska korseld som socialt arbete är utsatt för, är det nödvändigt att socialarbetare har kunskaper om sitt yrkes historia och dess utveckling. Utgåvan ger kunskap om de allmänna grunder och de olika förutsättningar som socialt arbete vilar på. Det sociala arbetets organisering och utveckling i Norden behandlas, men även socialt arbete i ett internationellt perspektiv berörs. Ett av problemen vid internationella jämförelser är att avgöra vad som bedöms som socialt arbete och även vem som kan se sig som socialarbetare. I västvärlden har t.ex. den behandlande och rådgivande traditionen (casework) en stark ställning. I utvecklingsländerna finns även socialt arbete som begrepp medan de socialarbetare som är verksamma i sin profession mer betonar den fostrande eller lärande pedagogiken. (community work och social

development). I författarnas slutord slås fast att trots det sociala arbetets olikheter utöver världen så finns det oftast inga svårigheter för socialarbetare att förstå varandra.

Malcolm Payne (2005) har skrivit *Modern Social Work Theory*. Den tredje upplagan är uppdelad i två delar, dels en allmän diskussion som handlar om vad teori om socialt arbete är, och vad vi menar när vi talar om socialt arbete och hur teorier kan användas för att socialarbetarna skall bli bättre i sitt yrkesutövande. Den andra delen ger en översikt av grupper av teorier och vilka huvuddragen i dem är och även exempel på hur de kan vara till hjälp i det sociala arbetet. Klienter och deras erfarenheter är den verklighet som det sociala arbetet handlar om och Payne menar att det sociala arbetet kan liknas vid en cirkulär process där varje del – socialbyrå, klient och socialarbetare påverkar varandra. Hur rollerna och maktförhållandena mellan socialarbetare och klient ser ut kan variera liksom den kontext eller det sammanhang som de är verksamma i. Det finns även en dimension av det sociala arbetet som handlar om politik och vad som skall uppfattas som sociala problem. Payne menar, att vi alltid har en teori som hjälper oss att bestämma varför och hur vi väljer mellan olika alternativ, även om vi inte vill erkänna det för oss själva. Därför behöver socialarbetare idéer som förklarar varför och hur de borde göra sina praktiska beslut. I socialt arbete döljer sig tre olika möjligheter bakom termen ”teori”. Feminist- och systemteorier som också beskrivs i boken är exempel på olika perspektiv. Exempel på en förklarande teori som behandlas i boken är kognitiv beteendeteori. Modeller hjälper till att strukturera och organisera hur man kan närma sig en svår situation och ett exempel är den uppgiftscentrerade modellen och alla tre är nödvändiga för att en teori skall bli användbar i praktiskt socialt arbete.

Maria Alm (2005) har i uppsatsen, *Så här blev mitt liv – Socialsekreterare berättar om sitt yrkesliv* fokuserat på hur fyra socialsekreterare som arbetat mellan 28-40 år retrospektivt berättar om sitt yrkesliv utifrån begreppen att skapa mening och en praktisk yrkest teori. Hon har även använt sig av livshistoriemetoden för att nå en fördjupad kunskap om konstruktionen av en yrkesroll. I studiens analys framkommer att socialsekreterarnas förhållningssätt till arbetsuppgifterna samtidigt rör sig i en personlig dimension mellan att ”mötas som roll” eller att ”mötas som människa” och att arbetsuppgifterna befinner sig i fältet mellan ”myndighetsutövning” och ”informellt socialt arbete”. Resultatet visar att det centrala i det sociala arbetet för de intervjuade socialsekreterarna, är mötet med människor.

Sandra Jönsson (2006) har gjort en studie med titeln; *Klientarbetets betydelse för upplevelsen av arbetsmiljön – en studie av socialsekreterare*. Hon har i sin avhandling studerat

arbetsmiljöaspekter, arbetsmotivation och tillfredsställelse i arbetet ibland annat yrkesgruppen socialsekreterare. Hon har studerat vilka aspekter av arbetet som kännetecknar de socialsekreterare som har hög grad av personliga klientkontakter jämfört med de som har en lägre grad av klientkontakter. Resultatet visar att socialsekreterare som i hög utsträckning arbetar med klienter upplever lägre arbetstillfredsställelse och meningsfullhet än de som har mindre klientrelaterat arbete. Samtidigt menar hon att detta inte indikerar att arbetet med klienter i sig är en tillräcklig grund för tillfredsställelse och meningsfullhet i arbetet.

5 Resultatredovisning

Under den här rubriken kommer jag att redovisa resultatet av de intervjuer som jag har gjort med fyra stycken ungdomssekreterare som är verksamma inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg i undersökningskommunen. Intervjuerna genomfördes med hjälp av en intervjuguide (se bilaga), där tre olika teman utgjorde varsina avgränsade områden med tillhörande frågeställningar. När resultatet redovisas kommer jag inte att presentera respektive socialsekreterare i ”helfigur” eftersom min intention hela tiden varit, kravet på konfidentialitet. Socialsekreterarna kallas ibland ungdomssekreterare i uppsatsen men betydelsen är densamma. För att variera ordvalet kallar jag dem även respondenter eller intervjupersoner. Vid direkt citat av intervjupersonerna kommer texten att vara kursiverad. Jag kommer då att benämna intervjupersonerna som A, B, C eller D.

Två av de intervjuade har varit anställda i tre år och en av dem har ett vikariat och har arbetat på familjesektionen i två år. En av de intervjuade har arbetat på familjesektionen i sex år och under tre av dem som ungdomssekreterare.

Individ- och familjeomsorgen i undersökningskommunen består av; vuxensektionen, ekonomisektionen samt familjesektionen. Varje sektion har en egen chef. Socialchefen har det övergripande ansvaret. Familjesektionen är uppbyggd med dels en barngrupp, en ungdomsgrupp och en familjegrupp. Ungdomsgruppen består av fem socialsekreterare, två familjebehandlare och två fältsekreterare. Ungdomsgruppen är inriktad på åldersgruppen 13-20 år och deras föräldrar. Utöver sektionschefen finns det sedan en utredningsansvarig socialsekreterare som leder det dagliga utredningsarbetet.

5.1 Arbetsuppgifter

Under det första temat ville jag få klarhet över vad respondenterna ser som sina främsta arbetsuppgifter. Vilka arbetsuppgifter ser de som sina främsta och vad är viktigast för dem i kontakt med sina klienter bl.a. Det är viktig information för mig för att förstå intervjupersonernas resonemang för att senare kunna analysera resultatet.

På frågan hur de ser på socialt arbete och vad det är för dem varierar svaren mycket.

En av dem tycker att socialt arbete är det praktiska arbetet med barn och ungdomar men att det har blivit för mycket av pappersarbete. *”Socialt arbete för mig är att försöka jobba ännu mer förebyggande än vad vi gör idag. Att jobba med familjer med små barn och bygga upp någonting. ... för som det är nu så kommer våra ungdomar till oss och dom mår jättedåligt och så placerar vi dom och visst vi ger dom litet hjälp men det känns som om det är för sent”* (D). En av intervjupersonerna uttrycker att hon hade en *dröm* när hon började läsa om vad socialt arbete inom socialtjänsten är, men sedan när hon började arbeta så upptäckte hon att det inte är så som hon hade föreställt sig. Det är mycket administration och föreställningen var att det skulle handla om mer samtal och aktiviteter tillsammans med ungdomarna.

När ungdomssekreterarna skall ge svar på frågeställningen om vilka deras främsta arbetsuppgifter är

svarar de att det är utredningsarbetet. Att utreda ungdomens förhållanden och hur de har det både hemma, i skolan och på fritiden. En av intervjupersonerna säger att eftersom utredningstiden är tidsbegränsad så prioriterar den sig själv. Det som ofta får stå tillbaka är uppföljning av insatserna. Två av de intervjuade involverar tydligt föräldrarna när de nämner om utredningsarbetet *”...att träffa den unge och lyssna på vad den vill och har för behov, men också mycket föräldrakontakter”* (B). En av socialsekreterarna säger att de har som rutin att alltid försöka träffa ungdomen och föräldrarna första gången och att sedan träffa föräldrarna var för sig.

Därefter fortsätter intervjun med frågan om vad de tycker är mest positivt i sitt arbete.

Alla är överens om att det är mötet med den unge som är det mest positiva och att det samtidigt är det roliga i arbetet. De uttrycker det här mötet på lite olika sätt och en av dem säger att *”ungdomar är oerhört levande och dom är inte statiska och dom har definitivt inte stillat sig utan de är levande och rörliga och det leder till att det finns arbetsförutsättningar för den här förändringen...”* (C). En av dem säger att hon inte alltid kan göra så stor nytta i ungdomens liv men, *”...när man möter människor som öppnar sig och man känner att det*

blir en kontakt emellan och att man själv känner att det hörs när man pratar. En del kan ju nästan ta över en” (A). En ungdomssekreterare säger att det är svårt att se positiva resultat i arbetet, men mötet med ungdomen är en positiv omedelbar upplevelse som är viktig i arbetet.

De fick även svara på frågan vilka ärenden som är lätta respektive svåra och de svarar varierande, men tre av ungdomssekreterarna gör en skillnad mellan situationerna där den unge och/eller hans familj gör en ansökan eller om det handlar om en anmälningsituation. En av socialsekreterarna säger att det ibland kan vara svårt med även ansökningar eftersom det kan handla om att ge ett avslag och att de situationerna kan vara besvärliga, för både socialsekreteraren och för den unge.

En ungdomssekreterare säger att de ungdomar som inte bor hemma och där det förekommer missbruk är svårare ärenden. Även där det eventuellt är fråga om en placering i familjehem eller på institution och de som inte vill ha någon hjälp på frivillig väg. En intervjuperson konstaterar att det är lätt att möta en familj som är tydlig med sina hjälpbehov och att det är svårt när det kommer in en anmälan om misshandel eller misstanke om sexuella övergrepp. En av de intervjuade konstaterar att vid en råd- och stöd kontakt är oftast den unge motiverad och att det kan betraktas som ett lättare ärende. Två av intervjupersonerna tar upp den situation som råder när föräldrarna och ungdomen inte är överens men även den situation som en av dem upplever som särskilt försvårande, när föräldrarna sinsemellan inte är överens om vad som är problemet.

Därefter frågade jag intervjupersonerna om vad som är det viktigaste för dem i kontakten med klienten. De intervjuade säger i någon mening att det är *lyssnandet* som är viktigt och sedan beskriver de med lite varierande tema att det är tilliten och tryggheten som är avgörande för att den unge skall kunna prata om det som är jobbigt. Dels tilliten till socialsekreteraren som vuxenrepresentant och att en avspänd samtalston mellan socialsekreteraren och den unge är nödvändig för att skapa tryggheten. En av intervjupersonerna nämner att tilliten byggs upp bl.a. genom att den vuxne står för det som är bestämt. Att vara korrekt uttrycker en av de intervjuade som viktigt och att grunden är att behandla alla lika. Det är enligt en intervjuperson viktigt att vara väl förberedd inför varje samtal och att det även inbegriper var och hur samtalen sker. ”*Hur vi ska sitta och att sitta bekvämt kan vara bra ibland, t.ex. att sitta i en fåtölj när man skall prata länge. Ibland kan det vara bra att ha det lite stelare, om det t.ex. är föräldrar som är osams och det är mycket känslor... vi träffas i de flesta fall på socialförvaltningen av säkerhetsskäl”.* (D) Två av

ungdomshandläggarna ser föräldrakontakten som viktig tillsammans med kontakten med den unge. En av dem understryker att samarbete med föräldrarna är ett måste för den unges bästa, men att det också kan leda till svårigheter i flera situationer. ”...i slutänden är det ju bättre för den unge om vi samarbetar” (B)

När intervjupersonerna sedan skall besvara frågan om de tycker att deras arbete har förändrats, konstaterar tre av dem att arbetet har förändrats, men att det i huvudsak handlar om att det är de själva som har förändrats och inte själva arbetet i sig. En av de intervjuade tycker att det är sig likt sedan hon började arbeta. En respondent säger att hon till att börja med hade mer av en ”*hjälparkänsla hos mig själv*” (C) Nu handlar hennes arbete mer om att vara konkret i ungdomens situation. Hon konstaterar att det är positivt för egen del att arbetet har förändrats på det sättet eftersom frågorna om att göra rätt eller fel eller för lite, inte infinner sig lika ofta. Samtidigt säger hon att det sättet att sköta sitt arbete kanske inte är positivt för ungdomen, det kanske blir en säkerhet med åren ”*ett försvar för att man inte orkar ta in alltihop*” (C)

En av socialsekreterarna ger uttryck för att det som förändrats är ärendenas tyngd, men att det nog beror på att hon jobbat ett tag och fördelats tyngre ärenden. Med tyngre ärenden menar hon utredningar där Lagen om vård av unga lagen skall prövas inför länsrätten. Anledningen till att arbetet förändrats den senaste tiden anser en av socialsekreterarna beror på att det bytts ut mycket folk.

Två av socialsekreterarna tar upp att det som förändrats i deras arbete är deras egna ambitioner, som efterhand har sänkts. En av dem säger att hon insett att hon inte kan förändra någon annan människas liv utan att det handlar mycket om den unge och hans familj. Hon tycker samtidigt att det är bra att det är så, men att det hänger mycket på familjen och att föräldrarna inte alltid förstår sitt ansvar för den unge. Det inträffar en slags avtrubning efter alla kontakter med ungdomar som mår dåligt. Den andre av socialsekreterarna hade en tanke om att hon skulle kunna få en bättre kontakt med flera, än vad hon har fått i sitt arbete. Som handläggare den första tiden uttrycker hon att hon kunde gå hem på fredagen och tänka; ”*de kom inte på mig, eller jag klarade mig den här veckan också*” (A) Ambitionen är numera att kunna se det stora i det lilla och att förändringar inte sker över en natt.

5.2 Yrkesroll

Under detta tema är jag intresserad av att få ta del av hur intervjupersonerna ser på sin yrkesroll och även få ta del av deras tankar om vad det är som formar den. Jag ville även ta del av vad de anser styr deras arbete och även om de någon gång funderat över att byta yrke och i så fall i vilka situationer de tankarna kommer.

En av ungdomssekreterarna beskriver att hon själv har en idé om att vara så lite viktig som möjligt. Att den tidsperiod som hennes arbetsinsats kräver är förhållandevis kort och att hennes motto är att det sedan skall fungera utan henne. Två av respondenterna ger uttryck för den känsla av betydelselöshet som ibland infinner sig i yrkesrollen och en av dem beskriver att hon som färdigutbildad upplevde att hon inte kunde någonting. *”Nu kommer jag och jag är socionom eller socialsekreterare, men jag kan ändå ingenting” (D)* Känslan av betydelselöshet i yrkesrollen infinner sig också, menar en av respondenterna när ungdomarna inte är så villiga att ta emot den hjälp som de erbjuds. Många ungdomar är omotiverade säger hon och det är inte alltid man känner att man kan göra så mycket konkret. En av socialsekreterarna ser sig i första hand som en representant för kommunens socialnämnd och den lagstiftning som finns. Att det är arbetsplatsen med kollegorna och de specifika arbetsuppgifterna som formar yrkesrollen tar alla fyra ungdomssekreterarna mer eller mindre upp i intervjun. En av socialsekreterarna berättar utförligt hur hon upplevde det som ny handläggare och att det fanns en outtalad policy om vilka regler som gällde och att det handlade mycket om att lyssna och se hur de andra i gruppen och grupperna fungerar. Hennes egen reflektion är att hon nu kan tänka när det kommer nya, *”så tänker vi inte här, fast man vill inte säga det högt för det känns så fel”.*(A) En av dem nämner också att det som formar henne i yrkesrollen är vilket bemötande hon får av sina klienter och medarbetare.

Intervjufrågorna övergår sedan till att handla om vad som styr ungdomssekreterarnas arbete och en av dem säger att den grupp som hon tillhör är viktig både utifrån yrkesrollen men även utifrån själva arbetet. Hon menar att arbetet i huvudsak styrs utifrån de tre arbetsgrupperna som finns och att hon inte gör något som inte har gruppens sanktion. Gruppen är också ett viktigt forum för diskussion och reflektion i arbetet. En av respondenterna nämner att det som är styrande på arbetsplatsen är att alla försöker jobba ganska lika och att det är mycket samtal och diskussioner. En slags arbetskultur som är både på gott och ont, men mest på gott. Hon nämner att hon ser det som övervägande positivt och att det är bra när man är ny, men att hon nu skulle vilja göra lite mer av egna val *”Ibland är*

det skönt att hitta sin egen stil och det kanske man vågar ju mer erfaren man blir och att man vågar säga att så här tycker jag och det här vill jag göra". (D) Samma socialsekreterare betonar att det vore bra med alternativa sätt att jobba när det gäller både utrednings- och samtalsmetoder. En av de ungdomssekreterare som arbetat längst säger att hon har ganska klart för sig vad hennes arbetsgivare förväntar sig av henne och hon tror att det är styrande för hennes arbete. En av intervjupersonerna nämner de valda politikerna, men hon säger att de inte styr arbetet så mycket som de själva tror att de gör.

Under temat yrkesrollen är jag slutligen intresserad av att få ta del av om intervjupersonerna någon gång funderat över att byta till något annat yrke och vilken specialitet som de i så fall är intresserad av. Mitt intresse är även att få ta del av hur de diskuterar kring när, och i vilka situationer som de i så fall funderat på att byta yrke.

Alla intervjupersoner svarar ja när det gäller frågan om de funderat på ett annat yrke. Två av intervjupersonerna berättar att de inom kort kommer att få möjlighet att arbeta med andra arbetsuppgifter inom sektionen och att de för närvarande har en längtan efter att få specialisera sig och fördjupa sin kunskap inom sitt nya arbetsområde. En av respondenterna berättar att hon skulle kunna tänka sig att arbeta som fältsekreterare eller skolkurator eftersom hon fortfarande vill jobba med ungdomar. En av intervjupersonerna berättar att hon pendlar i sina tankar mellan att å ena sidan söka någon slags föreståndartjänst och å andra sidan söka sig till ett arbete som går att sköta helt mekaniskt och som inte kräver så mycket energi. När hon har många ärenden och tuffa, tunga ärenden tänker hon att hon vill bli skogsarbetare. *"...för trä'na står i skogen och där står dom still, dom flyttar sig inte."* (C) När det är för mycket på arbetet så leder det till att det är svårt att härbärgera alla intryck, uttrycker en annan av ungdomssekreterarna. Hon har ett vikariat och när det varit ohållbart har hon ibland tänkt att det blir som en räddning om vikariatet tar slut. Alla är rörande överens om att det är när arbetsbelastningen är för hög som tankarna på andra yrken eller att byta till andra arbetsområden inom socialtjänsten dyker upp. Två av socialsekreterarna beskriver att de egentligen trivs med sina jobb, men att det ger en psykisk trötthet att aldrig kunna planera sitt arbete och att alltid vara beredd på akuta situationer. *"Det är från noll till hundra på inga sekunder alls och sedan skall man som handläggare hänga med i dom svängarna."* (A) En av socialsekreterarna säger att hon själv är förvånad att hon ändå stannat kvar och arbetat som ungdomssekreterare i tre år och hon tror att det är en slags ansvarskänsla. Hon tror att anledningen är att de lite lugnare perioderna som ibland kommer mellan det som är akut så trivs hon med sina arbetsuppgifter. En av socialsekreterarna säger att det är kluvet, för

växlingen mellan det akuta, snabba och ibland lite lugnare å ena sidan är det som är kul i arbetet med ungdomar och å andra sidan det som sliter i längden. Hon har själv funderat på om det kanske skulle bli en bättre arbetssituation för sig själv och för de andra handläggarna om tydligheten i de akuta situationerna blev bättre. Hon tror att arbetsledningen bör sätta sig ned med den berörda handläggaren direkt och konkret bestämma steg för steg vad som skall göras och av vem i den akuta situationen. Det som är en nackdel, menar socialsekreteraren är att utredningsarbetet tenderar att bli enformigt och det skulle hon vilja komma ifrån.

Intervjupersonen berättar att fastän hon själv inte tycker att hon arbetat så länge i ungdomsgruppen så upplever hon att det är hon som fått träna upp de nya och svara på alla frågor från de som är nyanställda. En av de yngre och nyutexaminerade ungdomssekreterarna konstaterar att *”det är vanskligt att säga att det här är ett bra jobb att börja med för egentligen är det bra att ha gjort en massa saker innan att ha många andra erfarenheter innan... och sedan knyta ihop det med att vara handläggare, det borde vara det perfekta sättet tänker jag”*(A)

5.3 Livsprojektet

Begreppet livsprojekt har jag lånat från Lundgren (1984), som jag tidigare nämnt i inledningen av uppsatsen. Under detta tema är jag intresserad av att få ta del av socialsekreterarnas reflektioner kring sina drömmar. Till att börja med vill jag veta varför de valde socialsekreteraryrket, vilka förväntningar de hade inför att börja arbeta och därefter om arbetet blivit som de förväntat sig. De fick även möjlighet att berätta om sin första besvikelse som socialsekreterare och om de kunde minnas någon händelse som gjort dem glada. En av de avslutande frågorna handlar om varifrån de får sin motivation.

En av ungdomssekreterarna säger att alla hennes studiekamrater ville bli kuratorer. Självt upplevde hon att socialsekreteraryrket var ett yrke som hon valde *”just utifrån att få vara i elden, för det lockar mig mer”* (A) Hon ger uttryck för lockelsen att ha ett arbete där det händer saker.

Två av socialsekreterarna berättar att yrket innebär att de får utlopp för sin skrivarlust, nyfikenheten att utreda och att gå till botten med saker och ting. En av dem ser kombinationen med att både få skriva och att samtidigt få möjlighet till mötet med människor som positivt. Den struktur som finns inom socialtjänsten tilltalas hon också av och då jämför hon med att arbeta på behandlingshem. *”Att jag valde socialtjänsten är väl lite att det är där*

man börjar och att det finns mycket kollegor och spännande arbetsuppgifter, samtidigt är det där jobben finns” (D)

När de fyra intervjupersonerna skall svara på vilka förväntningar som de hade inför att börja arbeta som socialsekreterare, så är det två som uttrycker sig ungefär på samma sätt, nämligen att de kom till sin arbetsplats för att lära sig och med en osäkerhetskänsla, att de mer såg arbetet som en utmaning. En av dem berättar att hon blev skräckslagen över att komma in i verkligheten efter att ha levt som studerande. En annan säger att hon inte direkt minns sina förväntningar, utan att hon mer kommer ihåg att hon tänkte, *”jösses vad har jag gett mig in på, vad skall jag göra här?”(C)* Efter ett tag när hon kommit in i arbetet tyckte hon att det var roligt och hon ville en period bli världsmästare på att utreda. *”Lite av mina ambitioner var att jag skulle lära känna familjerna mer, att hitta ett bättre samarbetsklimat,...ambitionen från början var att man skulle jobba gemensamt och komma fram till det här...nu blir det mer att jag kommer med ett förslag...”(D)*

Har då arbetet blivit som de förväntat sig? En av ungdomssekreterarna säger att hennes två år hitintills blivit bättre än vad hon kunde tänka sig. Hon tar upp att det är den sociala delen av arbetet och kollegorna som gjort att hon trivs bra med sitt arbete. Hon uttrycker en stolthet över det som hon och kollegorna uträttat. Hon säger att hon själv var ganska kritisk till socialtjänsten när hon började och hade intet förväntat att hon skulle tycka som hon gör. En annan av intervjupersonerna berättar att hon hade förväntat sig att ungdomarna själv skulle komma mer till insikt att de behövde och tackade ja till den hjälp som de blev erbjudna. Hon uttrycker att ungdomarna ofta tycker att de har problem, men att de tackar nej till t.ex. samtalskontakt. Hon säger också att föräldrarna ofta föreslår placering av sin tonåring alternativt ingen förändring alls. Hennes slutsats är att det har blivit svårare att samarbeta med föräldrarna, än vad hon hade förväntat sig att det skulle vara.

När jag frågar intervjupersonerna om de kommer ihåg sin första besvikelse som socialsekreterare återger de var och en enligt följande;

”...jag kan inte komma ihåg den första men den största. Vi hade ett ärende som vi jobbade väldigt hårt och intensivt med och det kändes som att det bara blev värre och värre ju mer vi rörde i det. Då kände jag, men vad håller vi på med. Vi lade ner så mycket jobb...vi hade en ganska stor del i det på något sätt. Det blev bara värre för barnen, även om det inte var våra

val så gjorde det det. Till en början tog jag det mycket på mig själv, att vi kunde ha gjort på ett annat sätt, men när tiden liden så har jag tänkt att det kanske inte fanns så mycket att arbeta med från början...” (A)

”Det blir man ju ganska ofta, besviken alltså. När man tror att man har fått upp ett förtroende, men sedan gör den inte efter överenskommelse...man tycker att man lagt ner mycket kraft och energi...och sedan får man inte responsen...När man sitter och skriver på sina LVU och omedelbara omhändertaganden och kämpar och sedan vid något tillfälle så har det inte gått igenom...då blir man besviken... det tillhör ju vardagen att bli besviken (B)

”...en mamma som ansökte om kontaktfamilj för sina barn. Pappan hade dött och hon behövde avlastning...det kom fram att barnen tyckte att det här med kontaktfamilj var inget för dem...så då ville de här barnen inte ens träffa mig, då blev jag besviken. Då tänkte jag att om jag i alla fall hade fått träffa dem och prata om vad det innebär ...men att de inte ens ville träffa mig...jag var ny och grön och kanske inte hade det rätta sättet att närma mig familjen, det vet jag inte. Jag kanske skulle ha gjort det på ett lugnare sätt...eller struntat i att prata med barnen...(C)

”Det var en pojke som rörde sig mitt emellan att vara barn och ungdom...som stökade lite, snattade mycket och jag träffade honom och jag träffade hans föräldrar som var separerade...min besvikelse när föräldrarna inte insåg att det var dom som skulle göra jobbet tillsammans. När dom inte förstod, alltså deras motvilja. Det är pojken som måste förändras, så tyckte de.”(D)

Tre av de intervjuade uttrycker att de pratar mycket med sina kollegor om sina besvikelser, att det är ett bra sätt att hantera dem på. Samtalen handlar ofta om de skulle kunna agerat på något annat sätt. En av dem uttrycker att hon som ny ofta tänkte att det var hennes fel, att hon tog på sig skulden. En annan av ungdomssekreterarna berättar att hon inte bryr sig så mycket, eftersom hon vet att socialtjänsten bygger på frivillighet så ”tar jag det lite som en klackspark” (B). Hon uttrycker att det med all säkerhet gör något med henne som hon inte är fullt medveten om, att hon reagerar som hon gör. Samtidigt berättar hon att hon får sådana överföringar hela tiden och hon ger uttryck för att arbetet många gånger är meningslöst. Hon tror att det är viktigt att lära sig hantera sin yrkesroll på ett sätt så att man orkar med arbetet. För henne har det blivit att inte ta till sig för mycket personligen, att hon har blivit tuffare och tydligare med att sätta gränser. Hon tycker inte att hon har så mycket empati som hon hade i

början. Då kunde hon ibland tänka att hon ville ta hem en ungdom ”och bädda ner dem och krama om dem hemma hos mig” (B). Hon tror inte att man fixar jobbet om man går in med för mycket känslor i det. Att det är viktigt att ha en viss distans.

I motsats till besvikelserna fick intervjupersonerna även möjlighet att berätta om någon händelse som gjort dem glada. Två av intervjupersonerna berättar mer allmänt om situationer som gör dem glada, t.ex. när man får den speciella kontakten, när ungdomarna kommer upp utan att de har inbokade besök bara för att dela med sig av vissa saker, eller när de känner att de betyder något för den unge och att man vunnit deras förtroende. En av dem berättar att vissa relationer kan vara svåra och att unga och föräldrar har svårt att kommunicera med varandra. Glädjen som hon kan känna är när hon i de situationerna kan vara en hjälp för familjen och ”man kan sitta i samma rum igen...” (A)

De två andra intervjupersonerna ger exempel på händelser som gjort dem glada;

”En pojke som jag jobbat med i ett och ett halvt år och det var förslag på familjehemsplacering och först hade mamman sagt ja och sedan sa dom nej och därefter kom det in en polisanmälan och det startades en utredning igen och när vi träffades sa pojken: du har väl pratat om att bo på nå't så'n't där hem och det vore kul. Det var en händelse där jag fick hålla mig i bordet. Den här pojken hade förstått vad det handlar om. Det hade gått en lång tid och vi hade träffats många gånger och byggt upp den där tilliten. Ibland glömmer vi nog bort tiden...”(C)

”...det var en tjej som var väldigt illa ute, som vistades i drogkretsar och hade provat droger själv och hon bodde inte hemma, utan hos kompisar och så gick hon faktiskt med på en placering frivilligt...hon kände att så här kan jag inte leva. Att inte behöva ta beslut om tvångsomhändertagande, det var skönt tyckte jag”(D)

Var socialsekreterarna får sin motivation ifrån, är nästa samtalsämne under intervjuerna och samtliga berör att det är från/hos *sin familj* som de hämtar sin motivation eller styrka. En av intervjupersonerna berättar att hon med hänsyn till sin ålder och yrkeserfarenhet nu hittat en balans, där hon inser vikten av att ha ett bra liv utanför arbetet. Tidigare när hon haft för mycket på sitt arbete har hon i perioder varit på gränsen till asocial och hon har sagt till sina barn att svara i telefonen. Att ha ett stadigt hem att komma till är viktigt uttrycker en annan av ungdomssekreterarna och att själv hitta balansen mellan arbete och fritid. Risken är annars, menar hon, att man blir cynisk, bitter och kärv som människa. En annan av respondenterna

säger att hon utöver sin familj och ungdomarna som hon kommer i kontakt med också hämtar sin motivation av att kunna få lugn och ro och hon njuter av att kunna vara ute i skogen och att vara för sig själv när hon är ledig. Ytterligare en annan av socialsekreterarna säger att hon tillsammans med sin familj är engagerad inom kyrkan och att det är en inspiration eller kraftkälla, som hon uttrycker det.

Utöver sin familj berör även samtliga intervjuade att de hämtar sin motivation i någon form av fysisk aktivitet. En av ungdomssekreterarna säger att hon ofta är trött i huvudet efter jobbet och då är det bra att också bli trött i kroppen. En annan berättar att hon gärna styrketränar och springer, och att hon tycker att det är jätteviktigt att kunna röra på sig. *"Fysisk träning, att tömma huvudet på fredagen och få en annan energi"* (A) säger en av intervjupersonerna. Hon styrketränar och grupptränar och hon upplever att det är viktigt att få fokusera på något annat efter jobbet, annars är det lätt hänt, menar hon, att det fortsätter att snurra på och det är svårt att bryta tankearbetet.

Den följdfråga som vi samtalar om, när intervjupersonerna berättat om var de får sin motivation ifrån, handlar om hur viktigt eller mindre viktigt arbetet kan vara för olika personer. När arbetet blir jätteviktigt, säger en av respondenterna, är det oftast en nybörjarfas som går över. Hon berättar att det nu bytts ut en del folk igen på arbetsplatsen, och hon tycker att de verkar ha en sund distans till sitt arbete, trots att de är nya. Hon säger att det är lätt att man som ny tror att man skall förändra världen för både ungdomen och sig själv, men att det oftast leder till att man inte orkar så länge. *"Att ha en välfungerande fritid är ett sätt att förhindra utbrändhet"* (B) säger en av ungdomssekreterarna. Hon tror att hon själv skulle kunna vara i riskzonen om hon inte hade haft sin familj. Hon berättar att hon inte ser upp till dem som sitter och jobbar jämt och hon tycker inte att det är värt det, utan det finns ett liv utanför arbetet. Det kan lätt bli en livsstil att jobbet betyder mycket och att man vill hjälpa. Hon ställer sig själv frågan om man verkligen hjälper om man jobbar jämt.

En av respondenterna berättar att hon har en kompis som arbetar som medlevare på ett behandlingshem. Hon arbetar enligt ett femveckorsschema, och själv säger hon att hon inte skulle klara av att arbeta så. *"Jag skulle dö sakta på ett sån't schema"* (A), uttrycker hon. Hon funderar på om det är olika behov inom en själv som blir tillfredsställda, att det är viktigare för vissa att känna sig behövd. Hon menar att det är en risk att bli uppäten av jobbet. *"...om man är alltför lyhörd för folks behov, så är det svårt att se klart"* (A) Ibland kan hon själv känna, när hon kommer in i en familj, om hon kommer dem för nära, att det blir som att

komma för nära en bild. Det är svårt, menar hon att få någon överblick alls av situationen. Hon ger uttryck för att familjerna i just de situationerna har en tendens att hon tar till sitt hjärta och att *”de letar sig in lite för djupt under...”* (A.)

En av de avslutande frågeställningarna som respondenterna besvarar under intervjun handlar om hur klimatet är på socialbyrån. Återigen nämns av flertalet intervjupersoner att det har varit mycket personalbyten den senaste tiden. Sammanfattningsvis ser socialsekreterarna det som en bidragande faktor till ett försämrat arbetsklimat. *”...det är mycket uppbrott och det är mycket tillskott. Det är mycket lära känna och mycket farväl. Jag upplevde det första året att det var mer stabilitet och att det var trevligare kanske. Nu blir det mycket att man inte vet om man orkar lära känna folk riktigt innan de sticker, och då är jag själv vikarie”* (A). En annan av respondenterna nämner att det är en positiv grundstämning, även om det är lite förvirrat med tanke på all ny personal. Hon menar att stämningen är avgörande för att man skall stanna kvar även om arbetssituationen är tuff. Ytterligare en annan säger *”...när jag började här, var det en hög arbetsmoral och ambitionerna var skyhöga och det var ett gott arbetsklimat, alltså mellan kollegor, alla respekterade varandra. Det kanske är likadant idag, fast jag ser det inte...”*(C) En av respondenterna säger att hon för närvarande hör att personalen suckar lite mer än vanligt och att stämningen inte är riktigt lika positiv som den var när hon kom. Hon säger att det får som konsekvens att man själv inte ger lika mycket när det är en sådan stämning. Det som hon uppskattar på sin arbetsplats är att det inte är något *”skitprat”* om kollegor. *”Ibland är det ju så att man går iväg och nästan kräks”*(C), men hon menar att det finns en grundläggande respekt för de personer som de kommer i kontakt med. *”Om det finns ett gott arbetsklimat när man kommer så bär man det vidare, ett slags arv. Det är inte bara chefens ansvar utan allas ansvar”*(C). En annan av ungdomssekreterarna tror att tryggheten skapas av att det är personal som stannar och som har kunskapen. Hon säger att det är viktigt att man som personal också har roligt tillsammans och att bl.a. fikarasterna används till att prata om annat än bara arbetet.

Två av de andra respondenterna nämner också vikten av fikarasterna och att de tycker att de flesta är bra på att lämna arbetet den stunden för att kunna skratta och koppla av tillsammans.

Avslutningsvis får intervjupersonerna möjlighet att nämna någon övrig synpunkt

Intervjupersonerna ger på olika sätt uttryck för vikten av att få utvecklas i sitt arbete. En av dem uttrycker att hon tycker att de som är lite mer erfarna skulle få mer ansvar att ta hand om de som är nya, att det skulle öka tryggheten eftersom de kan rutinerna och att de också skulle

kompen­seras för det. Hon säger att hon själv skulle vilja läsa och specialisera sig eftersom hon har ett uppdrag några timmar varje vecka som ingår i hennes tjänst, men att arbets­givaren inte har varit så positiv till det. ”...*man har sin utbildning känns det som och sen finns det inte så mycket pengar att ta av...det tycker jag är synd för är man socionom så har man ingen specialkunskap*”(D) En annan nämner att hon tycker att arbetet är utvecklande och spännande, men att hon ser att det är viktigt inför fortsättningen av sitt arbete att det finns en chans att söka andra möjligheter. Hon nämner att det är viktigt att få lära sig alternativa utredningsmetoder, eller att utveckla andra delar i behandlingsarbetet, att helt enkelt hitta alternativa sätt att jobba på. En av de andra socialsekreterarna säger att hon kan tänka sig att läsa vidare och utvecklas i sitt arbete och hon tycker att det finns en öppenhet för det på arbetsplatsen. Hon tycker också att det finns en öppenhet att kunna byta mellan tjänsterna på sektionen och att det går att ”nischa” sig om man vill utveckla utredarrollen eller behandlarrollen. Hon tror att det är viktigt att man får möjlighet att specialisera sig. ”...*att bli bra på något speciellt område skapar en trygghet i yrkesrollen, när jag blir ifrågasatt är det viktigt att jag vet vad jag gör*”(B).

6 Analys

Samtliga intervju­personer delade med sig både personligt och på ett intressant sätt om sina arbeten och sina drömmar. Det har känts som ett stort förtroende att få ta del av dessa fyra människors berättelser. Den yrkesgrupp som jag intervjuat har själva en vana vid att ”intervjua” klienter som de möter i sitt arbete och det märktes att de hade en vana vid att formulera sig och att kunna analysera upplevelser och känslor.

6.1 Arbetsuppgifter

Intervju­personerna uttrycker att det är för mycket pappersarbete och administration. Vad menar de när de säger praktiskt arbete? I svenska akademins ordlista förklaras ordet praktisk med; ”sysslar med det slag av verksamhet som innebär förverkligande av något tänkt” och ”tillämpning i verkligheten av teoretiskt kunnande”. Samtal beskriver intervju­personerna som något praktiskt som för dem innebär ett förverkligande av något tänkt, medan pappersarbete kanske istället innebär ett förverkligande av något som inte ingår i det tänkta. Det stora problemet med de blivande socialarbetarnas drömmar om att hjälpa, menar Lundgren (1984) är inte att de existerar, utan hur de bemöts i yrkeslivet. Drömmar och förväntningar avfärdas lätt som omogenhet, och bristande distans.

En tolkning av det som de tar upp angående administration kan vara det som Larsson och Morén (1988) uttrycker i sin avhandling, när de menar att socialarbetarnas arbetsmiljö präglas i alltför hög grad av synen på socialt arbete som ett administrativt arbete, och de säger vidare att det viktigaste borde vara den nära relationen med klienten, där socialarbetaren själv är redskapet. Vad menar då intervjupersonerna när de säger att det är för mycket administration i det sociala arbetet. Jag bad dem inte förklara sig ytterligare, men Arnstberg (1989) beskriver att det första man kan konstatera är att administratören inte i första hand skall fatta beslut som har sin grund i den egna övertygelsen eller de egna känslorna utan beslut som fattats på annat håll, oftast högre upp i samhällsstrukturen – på en ”högre” administrativ nivå. Det gäller därför för administratören att hålla tillbaka sina egna känslor. De är ingen tillgång utan ett hinder i utövningen av arbetet.

Intervjupersonerna anser att utredningsarbetet är deras främsta arbetsuppgift. Under 1990-talet har arbetet på många håll differentierats och specialiserats. Arbetsuppgifterna har delats upp i en myndighetsfunktion med utredningsansvar och en behandlande/stödgivande funktion med behandlingsansvar (Billqvist 1999). När ungdomssekreterarna säger att utredningsarbetet är deras främsta arbetsuppgift, vad innebär då det arbetet? Clevesköld m fl. (2003) skriver att ”socialnämnden utan dröjsmål skall inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden” (11 kap. 1 § socialtjänstlagen). JO har uttalat följande: ”Utredning enligt barnavårdslagen ingår i de normala arbetsuppgifterna på en socialförvaltning. Organisationen måste vara sådan att ett rimligt utrymme finns för att genomföra också mera komplicerade eller omfattande utredningar. Underlåtenhet att vidta åtgärder som direkt är påbjudna i lag kan i princip inte förklaras med att man inte har tid eller möjlighet därtill. Försumlighet i fråga om utredningar och åtgärder enligt barnavårdslagen äventyrar direkt många utsatta barns hälsa och utveckling. Det är därför en angelägen uppgift för varje kommun att bevaka att de barnavårdande funktionerna sköts på ett tillfredställande sätt” (JO 1978/79 s. 167).

Clevesköld m.fl.(2003) sammanfattar när det gäller utredningens omfattning att det ställs stora krav på kvaliteten i socialtjänstutredningarna. Om nämnden skall kunna uppfylla de uppställda villkoren krävs ett korrekt och fullständigt underlag. Särskilt i ärenden som angår skydd för barn och unga är kravet på omsorg i utredningar högt ställt. Brister kan leda till att handläggaren gör sig skyldig till tjänstefel. Lundgren (1984) menar att det goda moraliska valet att bli socialarbetare rymmer både förhoppningar och förväntningar. Socialsekreterarna i min studie säger att det är utredningsarbetet som tar den största delen av deras arbetstid och

det är osäkert om det ingår i förväntningarna att det är på det sättet. Lundgren menar att valet att bli en hjälpare måste bekräftas med att den som blir hjälpt också ger ett gensvar. När det inte blir på det sättet, infinner sig lätt känslan att inte rätta till eller duga. I utredningsarbetet är det inte alltid förslaget till beslut går klientens väg. I det arbetet är det viktigt att socialarbetaren får bekräftelse på vad deras arbete betyder.

De socialsekreterare som jag intervjuat uttrycker att det är mötet med ungdomen som är det mest positiva i arbetet. Larsson och Morén (1988) skriver i sin avhandling att den distansering från människorna som blir alltmer gällande, är det som leder till utbrändhet. Det är inte den täta och nära klientkontakten. Utifrån Goffmans (1970) teorier beskrivs mötet mellan socialsekreterare och klient som en fokuserad sammankomst, ett avtalat möte. Parterna har träffats för ett gemensamt samtal och de bekräftar ömsesidigt varandra. Det framstår som att det är i mötet med den unge som den täta och levande kontakten skapas som ger socialsekreteraren den mest positiva delen av sitt arbete. Lundgren menar att en förtroendefull relation förutsätter att klienten kan se och känna för människan bakom socialarbetarrollen. ”Det är i mötet mellan två människor, bortom rollerna, som medkänslan föds och ett förtroende uppstår. Det är i det mötet, som det verkliga innovativa sociala arbetet sker, i en relation som om inte rollerna existerade.”(Lundgren, 1984, s.199). Här drar jag även parallellen till det som Hasenfeld (1983) skriver när han säger att det finns en konflikt och ett spänningsförhållande i att både agera som representant för organisationen och som mänsklig aktör. De olika ansvarsrollerna som socialsekreterare är en svårighet i arbetet. De ärenden som socialsekreterarna uttrycker som svåra är bl.a. när föräldrarna sinsemellan inte är överens om vad som är problemet. Eftersom utredningsarbetet innebär kontakt med föräldrar som inte alltid är överens innebär det att arbetet kompliceras ytterligare och den socialsekreterare som skall utreda den unges behov behöver även kunna konstatera konflikter mellan både den unge och föräldrarna och i vissa fall även mellan föräldrar.

Intervjupersonerna säger i någon mening att det är *lyssnandet* som är det viktigaste för dem i kontakten med klienten. De ger också uttryck för att tilliten och tryggheten är avgörande för att den unge skall kunna prata om det som är jobbigt. I ett försök att analysera innebörden av själva lyssnandet tar jag hjälp av Tom Andersen (1994). Han refererar till Harold Goolishian som ofta använder sig av uttrycket: ”Ni bör lyssna på vad de verkligen säger, och inte på vad de verkligen menar”(Andersen, 1994, s.62). Andersen gör en skillnad på monologens inre och yttre samtal, där det yttre samtalet förs med den som man är tillsammans med, och det inre som man för med sig själv. Det inre samtalet pågår, när man stannar upp och gör vad som

kallas en "paus". Sedan efter pausen, söker sig blicken tillbaka till den person som man för samtalet med, och det yttre samtalet kan fortsätta. I de konversationsutbyten som sker mellan ungdomssekreterare och den unge där tilliten och tryggheten beskrivs som viktiga förutsättningar krävs antagligen att ungdomssekreteraren utvecklar en varaktig och ganska djupgående relation till den unge. Ett arbete som tar tid i anspråk. Ansvarsrollerna som jag nämnde tidigare är antagligen en komplicerad uppgift. Att både arbeta för att skapa en förtroendefull relation till sin klient, att vara lyssnare, samtidigt som uppdraget också innebär att vara myndighetsutövare. Lipsky (1980) skriver att denna "dubbla karaktär" hos arbetet bidrar till att gräsrotsbyråkraterna ofta ställs inför motstridiga krav. Ansvarsrollerna innebär att socialsekreteraren samtidigt som den förtroendefulla kontakten skapas även måste vara tydlig med sitt myndighetsansvar. Det är ett ansvar som har två sidor, där det dels skall produceras en utredning som ger rättvisa åt det behov som klienten har, och även informera den unge om socialsekreterarens myndighetsansvar. I vissa fall kan det innebära att en ansökan om ett tvångsomhändertagande måste ske.

När intervjupersonerna berättar att det är de själva som förändrats och inte själva arbetsuppgifterna, kan det vara så att de kommit att inse sin dubbla ansvarsroll. En av dem ger uttryck för att hon utvecklat en säkerhet med åren "*ett försvar för att man inte orkar ta in alltihop*" (C). Lundgren skriver om när socialarbetaren blir kränkt och inte får möjlighet att bearbeta sina besvikelser att det inte är ovanligt att ambitionerna sjunker. "Drömmar och ideal lämnar plats för en realism och formell saklighet." (Lundgren, 1984, s.75). När arbetet endast handlar om att sköta sitt jobb har socialsekreteraren kanske valt att enbart utöva den del av ansvarsrollen som innebär att vara myndighetsutövare. Billqvist (1999) säger, att de organisatoriska lösningarna med särskiljande av utredning och behandling inte har förändrat de kontrollerande inslagen. Snarare, har det ökat socialsekreterarnas ambivalens.

6.2 Yrkesroll

En av ungdomssekreterarna ser sig i första hand som en representant för kommunen. Här drar jag paralleller till Goffmans (1970) teorier att individen presenterar sig såsom hon vill att andra skall uppfatta henne och på det sätt hon tror att det förväntas av henne i den situation hon befinner sig i. I uppgiften att vara kommunens representant verkar det som att socialsekreteraren träder fram både inför sig själv och inför sin klient som professionell och som myndighetsperson. Mötet mellan ungdomssekreteraren och den unge kan liknas vid en pjäs där de båda "aktörerna" spelar olika roller inför varandra. Hur personligt förankrad rollen

som ungdomssekreterare är, har kanske betydelse för den kontakt och det gensvar som skapas i mötet dem emellan. Lundgren menar att ”motiven till att yrkesmässigt hjälpa är två; dels beroendet av att vinna andras uppskattning, dels självständigheten i att via identifikation för klientintresset lösgöra oss från det infantila beroendet” (Lundgren, 1984, s.86). Att leva sig in i en annan människas situation är en sak, men att därefter särskilja, att jag är jag, och du är du, är en helt annan sak. ”Vi blir sannolikt bättre rustade att hjälpa andra om vi undersöker våra egna motiv till vårt goda moraliska val att bli socialarbetare.” (Lundgren, 1984, s.76)

Det framstår som att yrkesrollen i första hand skapas när arbetet som socialsekreterare påbörjats, i samarbete med kollegor och i kontakt med klienter. Den nyutexaminerade socialsekreteraren som uttrycker ”*nu kommer jag och jag är socionom eller socialsekreterare, men jag kan ändå ingenting*” (D) är ett exempel på en socialsekreterare som upplever sig själv som ett ”oskrivet blad” och det ger kanske uttryck för en utbildning som ger en bredd, men inte någon större möjlighet till fördjupning av yrkeskunskap. Att bli klar över sin yrkesroll/identitet som socialsekreterare tar som regel några år av praktiskt arbete. Om det sedan leder till att känslan av betydelselöshet infinner sig får socialsekreterarna svårt att hjälpa de ofta i sina ögon betydelselösa klienterna. Den känsla av betydelselöshet eller maktlöshet som klienten kan känna i sin relation till socialsekreteraren återupprepas i socialsekreterarens upplevelse av sin egen yrkesroll. Det är ett exempel på en så kallad parallell process, vilket innebär att en process som händer i en situation eller relation repeteras i en annan (Hawkins et.al, 2002).

När jag frågar ungdomssekreterarna vad som styr deras arbete berättar en av dem att de tre olika arbetsgrupperna är viktiga forum för diskussion och reflektion. Att arbetet styrs mycket utifrån de tre grupperna. Det som också är styrande är att alla försöker arbeta ganska lika. En annan socialsekreterare som inte är helt ny uttrycker att hon skulle vilja göra lite fler egna val och att hitta sin egen stil och att det borde finnas ett utrymme för större frihet i arbetet. De båda socialsekreterarna ger kanske uttryck för olika aspekter och behov av gruppens arbete. Som nyutbildad är det inte svårt att förstå att gruppen skapar en trygghet där ”inskolningen” i arbetsuppgifterna sker, men gruppernas funktion kanske också är ett sätt att vidmakthålla ordningen av makt. T.ex. när Foucault (1993) talar om att målet är att normalisera individen i samhället genom en procedur som deltar i att forma individens självförståelse. Vad händer med den erfarna ungdomssekreteraren som inte får gehör för sina behov av egna val, eller önskemål om större frihet i arbetet. Vad skapas hos de övriga i gruppen om ungdomssekreterarens önskemål skulle tillgodoses? Om alla arbetar ganska lika så är det

kanske ett uttryck för att normaliseringen har lyckats. Är normaliseringen viktig ur klientens perspektiv? Lundgren tar upp att gruppen har en viktig uppgift utifrån att ge identitet och självkänsla som socialarbetare, men att problemet med att knyta an till gruppen för hårt är att man ”påtvingar sig själv en underkastelse som ibland står i motsättning till individens livsprojekt”. (Lundgren, 1984, s.119) Han menar att utsattheten och ensamheten i arbetet tvingar socialarbetaren att bli alltmer grupporienterad. Det kan i den meningen bli gruppstillhörigheten framför förverkligandet av livsprojektet som blir det viktigaste för den enskilde socialarbetaren.

Utifrån temat om yrkesrollen beskrivs en idé om att vara ”...så lite viktig som möjligt och att den tid som hennes arbetsinsats kräver är förhållandevis kort...att det sedan skall fungera utan henne”(A) Innebörden i det som beskrivs kanske är att ungdomssekreteraren ser på sig själv som en förmedlare av resurser och att hon ser som sin uppgift att vara ett redskap för att förmedla resurser/andra personer som istället blir viktiga för den unge och som den eventuellt kan vara i behov av, men att hon inte själv ser sig som det redskapet. Hon har olika redskap till sitt förfogande i sin yrkesutövning och hon bedömer om och i så fall vilket redskap den unge kan vara i behov av. Ett delvis annat sätt att se på sin yrkesroll kan vara att som ungdomssekreterare se sig som en utomstående expert med kunskaper för att kunna bedöma vad den unge skall göra åt sina problem. Om ungdomssekreteraren ser på sig själv som en expert inom sitt område kanske det samtidigt innebär att hon själv ser sig som en viktig och avgörande resursperson som bedömer vilket redskap den unge kan vara i behov av eller att hon själv är det redskapet. Utifrån ett interaktionistiskt förändringsarbete (Petitt och Olsen, 2002) som används inom t.ex. familjeterapeutiskt arbete så ser sig socialsekreteraren /behandlaren som redskapet för klienten. Att vara lyhörd och villig att förändra sitt arbetssätt för att nå resultat är grundstenen. Relationen och den allians som skapas mellan klient och behandlare är en avgörande faktor. Samtidigt kanske ungdomssekreteraren kan välja förhållningssätt utifrån olika ärenden och Billqvists (1999) beskrivning av socialbyråns två ”ansikten” är relevant även i detta sammanhang. Där det administrativa och behandlande kan ses som två parallella processer som också samspelar med varandra.

6.3 Livsprojektet

Resultatredovisningen visar bl.a. att socialsekreteraryrket valdes för att få vara ”...i elden” (A). En annan orsak var att få utlopp för sin skrivarlust och att få möjlighet till mötet med människor.

När de berättar hur arbetet blivit och om förväntningarna infriats finns det en besvikelse över att ungdomarna ofta tackar nej till de förslag som de erbjuds och att förväntan var att de oftare skulle komma till insikt och tacka ja. Hasenfelds (1983) resonemang om organisationsperspektivet är relevant i sammanhanget när han säger att socialbyrån tillhör en av de människovårdande organisationerna vars uppgift är att förändra människors beteende, eller sociala situation för att öka deras välbefinnande. Det finns svårigheter i yrkesutövningen och i det sociala arbetets organisation. Ungdomen (och dennes familj) kommer oftast mer eller mindre frivilligt till ungdomssekreteraren, som t.ex. vid en anmälningssituation. När den unge sedan tackar nej till socialsekreterarens förslag kan det kanske ses, som det Foucault (1974) benämner motmakt. Makt är enligt hans sätt att se inte något som "är" utan bara kan utövas. Om det stämmer måste det finnas ett motstånd, och att det motståndet kan ta sig olika uttryck. Att tacka nej till ett förslag från ungdomssekreteraren kanske inte alltid är en medveten "makt"-handling från den unges sida, men ett uttryck för att de inte vill utövas makt över.

Att få utlopp för sin skrivarlust i arbetet med ungdomar kan ses som ett inre samtal (Tom Andersen, 1994). I det yttre samtalet kan vi vidga våra referensramar genom samtal med andra. Att skriva utgör ett slags inre samtal med sig själv. Skrivandet tvingar ungdomssekreteraren att tänka efter och sammanfatta det hon sett och upplevt. Att skriva om sitt eget arbete ger samtidigt en möjlighet att se på det ur ett alternativt perspektiv och det kanske i sin tur kan tillföra nya handlingsalternativ i utredningsarbetet. Det som är skrivet kan också läsas och kommenteras av andra. Utredningen, det slutliga resultatet av arbetet, blir även ett slags kvitto, och kanske kan ses som ett slags resultat av utfört arbete.

Att få vara "...i elden" och möjligheten till mötet med människor tolkar jag som uttryck, nära besläktade med varandra. Larsson och Moréns (1988) studie visar att klientnära relationer borde vara det centrala i det sociala arbetet. Var hämtar då ungdomssekreterarna sin motivation? Intervjupersonerna uttrycker att det är viktigt att vara fysiskt aktiv under sin fritid. Den fysiska aktiviteten är ett bra sätt att "tömma huvudet" (A) och sedan få ny energi. Mats Börjesson (1998), säger att de flesta människors organ, såsom bl.a. hjärta, lungor och nervsystem mår bra av rörelse. Därför får det snabbt negativa konsekvenser för vår hälsa om vi sitter stilla för mycket. Fysisk inaktivitet gör oss allmänt svagare, ger oss sämre kondition och minskar vår förmåga att hantera olika påfrestningar i vardagen. I samband med fysisk aktivitet infinner sig ett ökat välbefinnande och upplevelsen av stress minskar. Börjesson menar att fysisk aktivitet i lagom mängd också påverkar immunfunktionerna positivt. Fysisk

aktivitet bedömer han vara ett s.k. universalmedel. Ungdomssekreterarna gör antagligen den bedömningen att det är viktigt både för sitt eget välbefinnande och samtidigt för att hämta sin motivation att vara fysiskt aktiva. Jag frågade inte om de var fysiskt aktiva innan de påbörjade sin anställning som ungdomssekreterare, men det hade varit intressant att få veta om det är arbetet i sig som skapar behovet av den fysiska aktiviteten, eller om det bara råkade bli så att de fyra socialsekreterare som jag intervjuade hade det intresset även innan anställningen påbörjades. Det skulle också kunna vara en effekt av en positiv spiral på arbetsplatsen. Jag återknyter till Foucault (1993) som säger att disciplineringen i hög grad är en disciplinering av kroppen. Disciplinär makt är en makt som består i att forma och kontrollera individer genom träning och normalisering.

När intervjupersonerna berättar om sin första besvikelse och hur de hanterar den, berättar de att det är kollegorna som de i första hand vänder sig till. Kollegorna är en viktig del av arbetet som ungdomssekreterare och det framkommer i redovisningen att de har betydelse för den sociala delen av arbetet och inte minst när de skall hantera sina besvikelser. Arbetskamraterna verkar ofta fungera som en slags ventil, där man kan prata av sig när arbetsbelastningen känns för tung. I Billqvists (1999) tolkning av Goffmans dramaturgiska perspektiv gör hon en beskrivning av socialbyrån som en arena med en främre och en bakre region. Den bakre regionen är personalens sfär och det är en viktig del av arbetet att det finns ett tryggt samtalsklimat mellan kollegor. Att få reflektera över både glädjeämnen och besvikelser tillsammans med kollegor är en del av det som den bakre regionen står för. I den bakre regionen finns även arbetsledarens och handledarens betydelsefulla roll. När de beskriver sina tankar och känslor i samband med hanterandet av sina besvikelser gör jag kopplingen till den teoridel som berör objektrelationsteorin. Eftersom varje socialarbetare använder sig själv som arbetsredskap är det viktigt att veta vem man är och vilka ens behov är. Det är även en viktig kunskap i samtalen med sina kollegor och i kontakt med klienterna. Lundgren beskriver sin hypotes; att ”valet att bli socialarbetare grundar sig på en dialektik mellan skuld/gottgörelse och upprättelse/engagemang”(Lundgren, 1984, s.74). Om det nu är som Lundgren kommer fram till blir valet att arbeta som socialsekreterare den psykologiska kompromissen mellan två motstridiga motiv. Klarar vi av att särskilja våra egna behov från den andres behov, menar Lundgren, ökas successivt både självständighet och yrkesskicklighet. Det sociala arbetet blir en ”tveeggad balansgång, som kan resultera i upprättelse av jaget eller i självutplånande anpassning” (Lundgren, 1984, s.76).

Ungdomssekreterarens arbetsuppgifter visar utifrån det resultat som presenterats att de bedriver ett komplicerat socialt arbete/förändringsarbete på individnivå. Sunesson (1981) menar att det finns inslag i organisationen som gör att socialarbetarna hindras från att handla och tänka rationellt och metodmedvetet. Dessa inslag, menar han, beror inte på byråkratin utan främst på den stora disproportionen mellan de problem som socialarbetarna ska lösa i arbetet och de arbetsmedel som de har till sitt förfogande. En faktor som kan göra arbetet slitsamt och som ungdomssekreterarna i uppsatsarbetet ger uttryck för, är det som Ingrid Göransson m.fl. (1983) kommer fram till i sin studie. Handläggarna i deras studie tycker det är jobbigast att ägna sig åt föräldrars underlåtenhet och oförmåga att fostra barn. Därefter följer relationsproblem i familjen. Först därefter kommer barn- och ungdomsproblem. Det är inte lika belastande att ägna sig åt ärenden som har med ungdomens beteende att göra som det har att ägna sig åt ärenden som har med föräldrars beteende att göra.

Den avslutande frågeställningen under intervjuerna handlar om klimatet på socialbyrån. En av socialsekreterarna berättar att hon uppskattar att det inte är något "skitprat" om kollegor på hennes arbetsplats. Hon uttrycker också att; "*Ibland är det ju nästan så att man går iväg och nästan kräks*" (C), men att det finns en grundläggande respekt för klienterna. Utifrån denna utsaga, kopplar jag till teoridelen och interaktionsperspektivet där Goffman (1974) delar upp scenen i en främre och en bakre region. Den bakre regionen, skriver Billqvist (1999) kan man se som personalens sfär på socialbyrån. När tjänstemannen lämnar rummet (den främre regionen) kan klienten säga och visa vad han egentligen tänker. På samma sätt kan socialsekreteraren agera. Den bakre regionen har en viktig funktion på en arbetsplats och fikarummet är ett exempel på en sådan sfär. De nämner utifrån klimatet på socialbyrån att det är viktigt med fikarasterna för att kunna skratta och koppla av tillsammans. Fikarasterna kanske har en del av den funktion som den fysiska aktiviteten har, att det blir ett sätt att hämta kraft och motivation, med den skillnaden att denna aktivitet sker på arbetstid och tillsammans med kollegor.

Till sist vill jag citera Sune Sunesson som sammanfattar det som ungdomssekreterarna givit uttryck för under intervjuerna. Han menar att det måste ges "möjlighet att kunna göra en meningsfull insats i arbetet, att ha tillfälle att få ta ansvar, att ha tillfredsställande relationer med sina arbetskamrater, att bli erkänd och få avancera, att få räta på ryggen och växa" (Sunesson, 1981, s.48). Kanske är det också ett sätt att hålla den enskilde socialsekreterarens livsprojekt levande.

7 Resultatdiskussion

I det här kapitlet av uppsatsen kommer jag i korthet, tillsammans med litteraturen och den genomförda analysen ge uttryck för mina personliga åsikter.

Om de intervjuade ungdomssekreterarna som har en dröm om att få arbeta mer i nära relation med klienten skall kunna få den förverkligad, är det kanske en möjlig väg att gå, att låta politiker, chefer och socialsekreterare till att börja med medvetandegöras om att det är utrednings- och ärendearbetet som måste angripas eller förändras (Sunesson, 1985). Det är ett första steg till förändring att bli medveten och allt nytt medvetandegörande bygger på att frågor ställs. Under uppsatsarbetet har jag läst en del litteratur från både 1980-, 1990- och 2000- talet, som handlar om socialtjänstens organisation och socialarbetarens arbetssituation bl.a. och det verkar som om förändring tar tid. Den byråkratiska strukturen är trög och förändring skapar osäkerhet. Det framkommer i en av intervjuerna att det inte heller är så säkert att handläggarna alltid är så intresserade av en förändring. Anledningarna till det kan vara många, men en av dem kanske kan vara den höga arbetsbelastningen som ungdomssekreterarna ger uttryck för att de har.

Ett par av ungdomssekreterarna i uppsatsen ger uttryck för den ambivalens som Billqvist (1999) tar upp om de motsatta förhållningssätten; det kontrollerande och en önskan om att få arbeta mer utifrån ett behandlande förhållningssätt. Billqvist säger att hon ibland kan fråga sig hur pass medvetna socialsekreterarna själva är om den ambivalens mellan disciplinering och den genuina önskan om att hjälpa som de befinner sig i. Ungdomssekreterarna ger på flera sätt uttryck för att de två motsatta förhållningssätten är en verklighet i arbetet. Däremot gör jag den tolkningen att detta dilemma kanske inte lyfts upp som en viktig fråga att samtala om. Det kanske är så implementerat på arbetsplatsen att yrkesrollen ser ut på det här sättet, och att det är svårt att se om och i så fall hur en förändring skall kunna ske.

I intervjuerna framkommer, att det finns ett behov av att få utvecklas i arbetet. Jag tolkar det så att det ingår som en av satsningarna som de är beredda att göra för att förverkliga sina drömmar. De tog även upp att de vill ta ett större ansvar i sitt arbete. Jag gör den tolkningen att de önskar ett större medinflytande. Ett sätt att öka ansvarstagandet kan vara att ungdomssekreterarna får möjlighet att arbeta utifrån det förslag till förändringsarbete som Sunesson (1985) beskriver, utan att fördenskull lämna klientarbetet och kontakten med

ungdomarna. Det är säkert inte någon enkel lösning, men det vore kanske ett sätt att öka deras delaktighet och inflytande och inte minst att hålla livsprojektet levande.

I intervjuerna framkommer att den fysiska aktiviteten under fritiden är viktig för att hämta motivationen till arbetet. Jag tror också att det är viktigt att få jobba med sig själv, utforska sina motiv och att sätta sina egna gränser. Lundgren (1984) säger att det innebär en kamp på många plan att dra gränser, och att det är en process att börja reflektera och avgränsa sig i det tryck från flera håll som socialsekreteraren befinner sig i.Handledning tillsammans med sin arbetsgrupp, är en viktig hjälp i det arbetet. Handledning är också viktigt för att få möjlighet till reflektion i arbetet utifrån både ärenden och processer.

Det metodval som jag gjort har vissa begränsningar och när jag betraktar uppsatsens resultat med självkritiska ögon kunde jag ha valt att göra på andra sätt. Jag har intervjuat ett fåtal socialsekreterare i en och samma kommun, vilket innebär att de som intervjuats ger en bild av "sin" kommun. Studiens resultat kan inte generaliseras till socialsekreterare i allmänhet eftersom antalet är för litet, men kanske skulle resultatet kunna generaliseras till fler socialsekreterare om jag istället valt att intervjuar ytterligare ett antal socialsekreterare med samma arbetsuppgifter men från olika kommuner. Studiens resultat beskriver socialsekreterare och deras arbeten och drömmar, men resultatet ger även en beskrivning av en organisation som socialsekreterarna är verksamma i. Studien skulle kanske tjänat på och även fått en tydligare "röd tråd" om socialsekreterarnas berättelser hämtats från olika kommuner. Svensson & Starrin (1996) säger att explorativa studier inte sällan betraktas som det steg som föregår den kvantitativa studien som gör att man därmed får bättre underlag för den "egentliga" undersökningen och att den kan få rollen som vägröjare för den efterföljande kvantitativa studien. Att kartlägga ungdomssekreterarnas rörlighet i undersökningskommunen samt de bakomliggande orsakerna, är ett viktigt och intressant område som ger idéer till fortsatta studier.

Referenser

- Alm, M. (2005). *Så här blev mitt yrkesliv. Socialsekreterare berättar om sitt yrkesliv*. Växjö: Institutionen för pedagogik, Växjö universitet.
- Andersen, T. (1994). *Reflekerande processer, samtal och samtal om samtalen*. Stockholm: Marelds förlag.
- Arnstberg, K. (1989). *Socialarbetare, en etnologisk analys*. Lund: Studentlitteratur.
- Billquist, L. (1999). *Rummet, mötet och ritualerna, en studie av socialbyrån, klientarbetet och klientskapet*. Göteborgs universitet: Institutionen för socialt arbete.
- Billquist, L. och Esping, U. (1983). *Socialt arbete som yrkesarbete- Ett perspektiv på socionomernas utveckling*. Göteborg: Socialhögskolan.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber ekonomi.
- Börjesson, M. Mannheimer, C. Karlsson, J. (1998). *Fysisk aktivitet ger bättre hälsa*. Svensk Idrottsmedicin 17:4-15.
- Clevesköld/Lundgren/Thunved, (2003). *Handläggning inom socialtjänsten*. Elanders Gotab, Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Dellgran, P. & Höjer, S. (2002). *Mot ett smalare socialt arbete ? Om den akademiska kunskapsproduktionen i utbildning och forskning* i Meuwisse, Sunesson och Swärd.,red, Socialt arbete. Stockholm: Natur och Kultur.
- Eliasson, R. (1995). *Forskningsetik och perspektivval*. Lund: Studentlitteratur.
- Foucault, M. (1993). *Övervakning och straff. Fängelsets födelse*. Lund: Arkiv förlag.
- Goffman, E. (1970). *När människor möts; studiet av det direkta samspelet mellan människor*, översättning av Maj Fisch. Stockholm: Aldus/Bonnier.
- Goffman, E. (1973). *Totala institutioner. Fyra essäer om anstaltslivets sociala villkor*. Stockholm: Raben och Sjögren.
- Goffman, E. (1974). *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik*. Simrishamn: Raben & Sjögren.

Göransson, I. Månsson, U. Sundman, A-K. (1983). *Socialsekreterarnas arbetsmiljö*, Stockholms Universitet: ped. Inst. Liber förlag.

Halvorsen, K. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Hasenfeld, Y. (1983). *Human Service Organizations*. Michigan: University of Michigan.

Hasenfeld, Y. (1992). "Power in Social Work Practice" Hasenfeld, Y (red), *Human services as complex organizations*, Sage Newbury Park.

Hawkins, P. & Shohet, R. (2002). *Supervision in the helping professions*. Buckingham: Open University Press.

Igra, L. (1983). *Objektrelationer och psykoterapi*. Stockholm: Natur och Kultur.

Jenner, H. (1989). *Att göra nytta eller vara god? Om förhållningssätt i socialt behandlingsarbete*; en essä. Lund: Studentlitteratur.

Josefsson, C. (2000). *Är det så här att vara socialsekreterare?* Berättelser från forskningsverkstäder 1999. Skriftserie 2000:3. FoU Skåne.

Jönsson, S. (2006). *Klientarbetets betydelse för upplevelsen av arbetsmiljön- en studie av socialsekreterare*. Villkor i arbete med människor: en antologi om human servicearbete. Arbetslivsinstitutet.

Kullberg, C (1994). *Socialt arbete som kommunikativ praktik: samtal med och om klienter*. Linköping: Tema, Universitet.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lantz, A. (1993). *Intervjumethodik – Den professionellt genomförda intervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, H. & Morén, S. (1988). *Organisationens mänskliga insida. Om det sociala arbetets utvecklingsmöjligheter*. Umeå: Institutionen för socialt arbete. Umeå universitet, (Akademisk avhandling).

Lipsky, M. (1980). *Street-level Bureaucracy. Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russel Sage Foundation.

Lundgren, K-E. (1984). *Ur tystnaden: om den moraliska karriären i det sociala arbetet*. Stockholm: Socialstyrelsen, Liber Förlag.

Meeuwisse, A. Sunesson, S. och Swärd, H. (2006). *Socialt Arbete, en Grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.

Miller, A. (1980). *Det självutplånande barnet*. Stockholm: W & W förlag.

Månsson, P, red., (2003). *Moderna samhällsteorier*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.

Näslund, J. & Ahlgren, T. (2004). *Socialarbetaren- nomad eller bofast?* En kartläggning av faktorer som påverkar personallörlighet hos socialarbetare i Jönköpings län. FOU rapport nr 1.

Payne, M. (2005). *Modern Social Work Theory*. Great Britain by Creative Print& Design (Ebbw Vale), Wales

Petterson, U. (1986). *Socialtjänsten i praktiken –Från mål till verklighet*. Angered: Skeab förlag.

Petitt, B. och Olson, H. (1994). *Om svar anhålles!* Stockholm: Marelds förlag.

Regeringens proposition 1979/80:1. *Om socialtjänsten*.

Rosén-Sandahl, P. (1983). *Om barnet inom oss*. Stockholm: Liber förlag.

Salomonsson, K. (1998). *Fattigdomens besvärjelser, visionära ideal och vardagliga realiteter i socialt arbete*. Lund: Historiska Media.

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (1986) Stockholm: Norstedts tryckeri.

Sunesson, S. (1981). *När man inte lyckas. Om hinder, vanmakt och oförmåga i socialt arbete*. Stockholm: Liber förlag.

Sunesson, S. (1985). *Ändra allt! En uppmaning till socialarbetare*. Stockholm: Liber förlag.

Svensson, P-G.& Starrin, B. (red.) (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

White, M. (1991). *Nya vägar inom den systemiska terapin*. Stockholm: Marelds förlag.

Tidskrifter:

Socionomen, (1993) nr 6.

SSR-tidningen, (2002). *Var femte socialsekreterare slutade förra året. 1,4.*

Bakgrund

Ålder

Examen/år

Fort/vidareutbildning

Antal anställningsår

Tjänst/tidigare tjänster

Vilka var dina skäl till att söka den tjänst du har nu?

Arbetsuppgifter

Hur ser du på socialt arbete? Vad är det för dig?

Vilka ser du som dina främsta arbetsuppgifter?

Vad tycker du är det mest positiva i ditt arbete?

Vilka ärenden är lätta respektive svåra?

Vad är det viktigaste för dig i kontakt med klienterna?

Tycker du att ditt arbete har förändrats? Hur?

Vad är det som stressar mest som socialsekreterare?

Yrkesroll

Hur ser du på din yrkesroll?

Vad formar din yrkesroll?

Vad styr ditt arbete?

Har du någon gång funderat på att byta yrke? Specialitet? I vilka situationer?

”Livsprojektet”

Varför valde du socialsekreteraryrket?

Vilka var förväntningarna inför att börja arbetet som socialsekreterare?

Har arbetet blivit som du förväntat dig?

Kommer du ihåg din första besvikelse som socialsekreterare?

Om ja, hur hanterade du den?

Kommer du ihåg något tillfälle när någon händelse gjort dig glad?

Var får du din motivation ifrån?

Socialbyråns inre liv och sociala ordning

Hur ser du på graden av självbestämmande, medinflytande, ansvar?

Vad tycker du om dina chefer?

Vem eller vilka har mest att säga till om på socialbyrån?

Vet du var besluten tas?

Vilka är orsakerna till att socialt arbete ofta är slitsamt?

Hur stor del av arbetet tillbringas på möten?

Hur är klimatet på socialbyrån?

Övriga synpunkter?